USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Global Civil
Society Strengthening

COUNTERPART
INTERNATIONAL

BMT-NİN QADINLARA QARŞI AYRI-SEÇKİLİYİN LƏĞVİ KOMİTƏSİNƏ ALTERNATİV

HESABAT

ALTERNATIVE REPORT TO THE COMMITTEE ON THE ELIMINATION OF DISCRIMINATION AGAINST WOMEN (CEDAW)

9 789952 822595

BMT-NİN QADINLARA QARŞI AYRI-SEÇKİLİYİN LƏĞVİ KOMİTƏSİNƏ ALTERNATİV HESABAT

ALTERNATIVE REPORT TO THE COMMITTEE ON THE ELIMINATION OF DISCRIMINATION AGAINST WOMEN (CEDAW)

Bakı 2013

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Qadınlara Qarşı Ayrı-Seçkiliyin Ləğvi Üzrə Komitəsinin 20 iyul-07 avqust 2009-cu il tarixli 44-cü sessiyasında qəbul etdiyi Azərbaycan dövlətinın 4-cu dövrü hesabatı ilə bağlı Yekun qeyd şərtlərin və tövsiyyələrlə bağlı həyata keç**irilən hüquqi və praktiki fəaliyyətlərin monitorinqinə dair**

HESABAT

ABŞ-ın Beynəlxalq İnkişaf Agentliyinin (USAID) vəsaiti ilə **Counterpart İnternational təşkilatının Qadın İştirakçılığı Proqramı** çərçivəsində maliyyələşən və "Təmiz Dünya" Qadınlara Yardım İctimai Birliyi və Vətəndaşların Əmək Hüquqlarının Müdafiəsi liqasından ibarət QHT Koalisiyası tərəfindən həyata keçirilən "**Qadınlara qarsı ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğv edilməsi haqqında" Konvensiyanın ictimai vəkillik mexanizmlərindən istifadə"** layihəsi çərçivəsində hazırlanmışdır

"Bu Alternativ Hesabat Amerika Birləşmiş Ştatlarının Beynəlxalq İnkişaf Agentliyi (USAİD) vasitəsilə Amerika xalqının dəstəyi sayəsində mümkün olmuşdur. Məzmuna görə [qrant alan təşkilatın adını daxil edin] məsuliyyət daşıyır və heç də USAİD və ya Amerika Birləşmiş Ştatları Hökumətinin fikirlərini əks etdirmir."

ISBN 978-9952-8225-9-5

© ABŞ BİA (USAID)
© Kaunterpart İnterneşnl
© "Təmiz Dünya" Qadınlara Yardım İctimai Birliyi
© Vətəndaşların Əmək Hüquqlarını Müdafiə Liqası

MÜNDƏRİCAT

1.Koalisiya üzvləri haqqında 4

2.GİRİŞ...5

3.KONVENSİYADA ƏKS OLUNMUŞ HÜQUQLARIN
TƏMİNATI İSTİQAMƏTİNDƏ ÖHDƏLİKLƏRİN İCRASI 6
3.1. Erkən Nigahların qarşısının alınmasına yönələn tədbirlər 6
3.1.1.Erkən Nigahları doğuran əsas səbəblər 7
3.1.2.Erkən nigahların qarşısının alınmasına yönələn maarifləndirici tədbirlər 8
3.1.3.Erkən nigahlarla bağlı statistika 10

3.2. Qadınlara qarşı zorakılıq 11
3.2.1.Qadınlara qarşı zorakılığa qarşı qanunvericilik 12
3.2.2.Məişət zorakılığına qarşı effektiv mübarizə aparmağa mane olan digər səbəblər ...19
3.2.3.Məişət zorakılığına qarşı mübarizə üzrə qanunvericiliyin tətbiqi sahəsində vahid dövlət fəaliyyətinin olmaması 20
3.2.4.Məişət zorakılığının qarşısının alınması üçün cəza və sanksiyalarla bağlı qanunvericiliyin vəziyyəti 21

3.3. İnsan alveri 23
3.3.1. İnsan Alverinə qarşı mübarizə sahəsində qanunvericiliyin vəziyyəti 24
3.3.2.İnsan alverinə qarşı mübarizə ilə bağlı yeni normativ-hüquqi aktlar 27
3.3.3.İnsan alverinə qarşı mübarizə tədbirləri 27
3.3.4. İnsan Alveri Qurbanlarına yardımlar 29
3.3.5. İnsan Alverinin qarşısının alınmasına yönələn məlumatlandırma və maarifləndirmə tədbirləri 31
3.3.6. Fahişəliyin qarşısının alınmasına yönələn tədbirlər 32

3.4.TÖVSİYYƏLƏR 33
3.4.1. Ailə münasibətlərinin rəsmiləşdirilməsi və erkən nigahlarla bağlı 33
3.4.2.Qadınlara qarşı zorakılığın aradan qaldırılması ilə bağlı 33
3.4.3.İnsan alverinə qarşı mübarizənin effektivliyinin artırılması ilə bağlı 34

1. KOALİSYA ÜZVLƏRİ HAQQINDA

"Təmiz Dünya» Qadınlara Yardım İctimai Birliyi

1998-ci ildən fəaliyyət göstərən «Təmiz Dünya» Qadınlara Yardım İctimai Birliyi İnsan Alveri, ailədaxili zorakılıq, HİV/AİDS və qadın hüquqlarının müdafiəsi sahəsində uzunmüddətli və qısamüddətli layihələr həyata keçirməkdədir.

Təşkilat, Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinə rəsmi qeydiyyat üçün müraciət etmiş və 2006-cı il sentyabrın 29 da 1106-Q14-2228 nömrəsi ilə dövlət qeydiyyatdan keçmişdir.

Fəaliyyət göstərdiyi illər ərzində, «Təmiz Dünya» Qadınlara Yardım İctimai Birliyi, peşəkar təlimçi və ekspertlərlə birgə, Azərbaycanın bütün rayon və şəhərlərində, qadınların zorakılıqdan müdafiəsi mövzusunda tədbirlər keçirmiş və bu fəaliyyəti davam etdirməkdədir. Təşkilat milli və xarici QHT koalisiyaları ilə sıx əməkdaşlıq edir.

«Təmiz Dünya» Qadınlara Yardım İctimai Birliyi, qadınlar üçün və qadınlar vasitəsilə cəmiyyətin inkişafına çalışır.

Təşкilatın məramı: Qadınlara qarşı baş verən bütün zorakılıq hallarının qarşısının alınması.

Təşкilatın əsaslandığı dəyərlər: insan hüquq və azadlıqlarına hörmət, eləcə də təşкilata müraciət edən insanlardır. İnsan resursları təşkilatın söyкəndiyi ən vacib dəyərdir

İçəri şəhər, Məmmədyarov küçəsi 18, m.5, AZ 1010, Bakı, Azərbaycan
Tel: (+994 12) 497 10 58, (+994 12) 511 11 51, Fax: (+994 12) 497 10 58
E-mail: tamizdunyasu@gmail.com, web: www.cleanworldaz.com

Vətəndaşların Əmək Hüquqlarını Müdafiə Liqası

Vətəndaşların Əmək Hüquqlarını Müdafiə Liqası 1997-ci ilin iyun ayında təsis olunub. Qeyri Hökumət Təşkilatıdır. Ədliyyə Nazirliyi tərəfindən 18 mart 2000-ci il tarixində dövlət qeydiyyatına alınıb.

Təşkilatın idarəetmə orqanı: Təşkilatın ali orqanı ümumi yığıncaqdır. Ümumi yığıncaqlar arası dövrdə təşkilatın fəaliyyətinə İcraiyyə Komitəsi rəhbərlik edir. İcraiyyə Komitəsi öz sırasından İcraiyyə Komitəsinin sədrini seçir. **Təşkilatın missiyası və əsas fəaliyyət istiqamətləri**: Vətəndaşların Əmək Hüquqlarını Müdafiə Liqasının əsas missiyası ölkənin sosial sferasında insan hüquq və azadlıqlarının təmin olunması istiqamətində hüquqi, ictimai, maarifləndirici və vəkillik fəaliyyətlərini həyata keçirməkdir. Sosial iqtisadi hüquqların müdafiəsi ilə yanaşı təşkilat həmçinin fundamental hüquq və azadlıqların təmin olunması istiqamətində də ixtisaslaşmışdır. Təşkilat işini əsasən monitorinqlər, məhkəmə çəkişmələri, ictimai kampaniyalar, maarifləndirmə və vəkillik fəaliyyətləri şəkilində qurur. Təşkilatın müvafiq dövlət qurumları ilə əməkdaşlıq münasibətləri vardır.

Təşkilatın əsas fəaliyyət istiqamətlərindən biri də BMT-nin Müqavilə Orqanlarına hökumət hesabatına alternativ hesabatlar təqdim etməkdir.

Bakı Şəhəri, Ə.Hüseynov küçəsi, 1061-ci məhəllə, ev 7, mənzil 347
Telefon: +(994 12) 530 86 25, Mobil : +(994 50) 314 49 15,
Faks: +(994 12) 510 42 71
e-mail: clrpl@clrpl.az, www.clrpl.az

2. GİRİŞ

Azərbaycan Respublikası 1995-ci ilin 30 iyun tarixində Birləşmiş Millətlər Təşkilatının "Qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğv olunması haqqında" Konvensiyasına (CEDAW) qoşulmuşdur. "Qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğvi üzrə Konvensiyanın Fakultativ Protokol Azərbaycan Respublikası tərəfindən 6 iyun 2000-ci il tarixində imzalanmış və 1 iyun 2001-ci ildə ratifikasiya edilmişdir.Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 25-ci maddəsinə görə "*hamı qanun və məhkəmə qarşısında bərabərdir"*, "*kişi ilə qadının eyni hüquq və azadlıqları vardır".*

Konstitusiyanın 25-ci maddəsinin 3-cü hissəsi isə beynəlxalq normalarda bərabərliyin təmin olunması üçün müəyyən olunan standartı ehtiva edir. Belə ki bu maddəyə əsasən "*irqindən, milliyyətindən, dinindən, dilindən, cinsindən, mənşəyindən, əmlak vəziyyətindən, qulluq mövqeyindən, əqidəsindən, siyasi partiyalara, həmkarlar ittifaqlarına və digər ictimai birliklərə mənsubiyyətindən asılı olmayaraq*" dövlət hər kəsin hüquq və azadlıqlarının bərabərliyinə təminat verir və göstərilən əlamətlərə görə hüquq və azadlıqların məhdudlaşdırılmasına yol vermir. Sadalanan əlamətlərə görə heç kəsə zərər vurula bilməz, imtiyaz verilə bilməz və ya imtiyazın verilməsindən imtina oluna bilməz. Dövlət orqanlarına çıxış, qərar qəbul edən şəxslərlə münasibətlər zamanı da bərabərlik prinsipi tətbiq olunur.

Konstitusiyanın daha bir maddəsi (maddə 34) ailə münasibətlərində ər və arvadın hüquq və vəzifə bərabərliyini elan edir.

Əmək Məcəlləsinin 16-cı maddəsinə əsasən "Əmək münasibətlərində *vətəndaşlığ ına, cinsinə, irqinə, dininə, milliyyətinə, dilinə, yaşayış yerinə,* əmlak vəziyyətinə, ictimai-sosial mənşəyinə, yaşına, ailə *vəziyyətinə,əqidəsinə, siyasi baxışlarına, həmkarlar ittifaqlarına və ya başqa ictimai birliklərə mənsubiyyətinə, qulluq mövqeyinə, həmçinin işçinin işgüzar keyfiyyətləri, peşəkarlıq səriştəsi,əməyinin nəticələri ilə bağlı olmayan digər amillərə görə işçilər arasında hər hansı ayrı-seçkiliyə yol verilməsi, həmin amillər zəminində bilavasitə və ya dolayısı ilə imtiyazların vəgüzəştlərin müəyyən edilməsi, habelə hüquqlarının məhdudlaşdırılması qəti qadağandır".*

Həmin maddədə xüsusi olaraq göstərilir ki, "*immunçatışmazlığı virusu ilə yaşayan şəxslərin işləməsinə yol verilməyən peşə növləri və vəzifələr istisna olmaqla, onları insanın immunçatışmazlığı virusuna yoluxması səbəbinə görə işə qəbul etməkdən, işdə irəli çəkməkdən imtina etmək və ya işdən azad etmək qadağandır".* Həmçinin bu xəstəliyi olan şəxslər barədə işəgötürəndə məlumat olduqda onu açıqlaya bilməz.

Məcəllənin bu maddəsinə görə ayrı-ayrı kateqoriya insanlar (yaşı 18-dən az olanlar, qadınlar, əlilliyi olan şəxslər) üçün nəzərdə tutulan imtiyazların və əlavə təminatların müəyyən edilməsi diskriminasiya sayılmır.

İş yerində diskriminasiyaya görə məsuliyyət nəzərdə tutulur və diskriminasiyaya məruz qalan işçi hüquqlarının təmin olunması üçün məhkəməyə müraciət edə bilər.

Ümumiyyətlə hazırda ölkə qanunvericiliyi gender bərabərliyinin təmin olunması üçün hüquqi əsasları təmin edir. Lakin praktikada bərabərliyin təmin edilməsi problem olaraq qalmaqdadır.

Qadınların məşğulluq sahəsində həm üfiqi, həm də vertikal ayrı-seçkiliyə qalma halları vardır.Bu gizli ayrı-seçkilikdir, lakin mövcuddur.

Qadınların ictimai və siyasi həyatda iştirakçılıq göstəriciləri kişilərə nisbətdə aşağıdır.

Qadınların bir qismi məişət zorakılığının və insan alverinin potensial qurbanlarıdır. Ölkədə erkən nigahların və nigahsız (qeyri rəsmi nigah) ailə quranların sayı azalmır.

Yuxarıda sadalanan problemlərin əksəriyyəti qanunvericiliklə deyil, steriotiplər, pis adətlər və bəzi regionlarda dini xurafatın təsirlərinin yüksək olması ilə bağlıdır.

3. KONVENSİYADA ƏKS OLUNMUŞ HÜQUQLARIN TƏMİNATI İSTİQAMƏTİNDƏ ÖHDƏLİKLƏRİN İCRASI

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Qadınlara münasibətdə ayrı seçkiliyin ləğvi üzrə Komitəsi 20 iyul-07 avqust 2009-cu il tarixində keçirdiyi 44-cü sessiyada Azərbaycan Hökumətinin "Qadınlara münasibətdə ayrı-seçkiliyin bütün formaların ləğvi üzrə Konvensiya" üzrə öhdəliklərin yerinə yetirilməsinə dair 4-cü dövrü hesabatı, həmçinin insan hüquqlarını müdafiə edən təsisatların alternativ hesabatlarını nəzərdən keçirərək və hökumətin hesabatını müzakirə edərək "Ümumi xarakterli qeyd-şərtlər və tövsiyyələr" irəli sürmüşdür. Aşağıda Komitənin bəzi irad və tövsiyyələri ilə bağlı Azərbaycan Dövləti tərəfindən həyata keçirilən hüquqi, sosial, iqtisadı xarakterli fəaliyyətlərə dair alternativ hesabat təqdim edilir.

3.1. Erkən Nigahların qarşısının alınmasına yönələn tədbirlər

Diskriminasiyalı qanunlar

15. Komitə, nümayəndə heyəti rəhbərinin parlamentin 2009-cu ilin 3-cü rübündə keçiriləcək iclasında Ailə Məcəlləsinə qadınlar və kişilər üçün eyni 18 yaş həddində nigah yaşının müəyyən olunması məqsədilə dəyişiklikləri nəzərdən keçirəcəyi barədə təqdim etdiyi informasiyanı minnətdarlıqla qeyd edir. Bununla belə, Komitə kişilər və qadınlar üçün müxtəlif minimal nigah yaşının mövcudluğundan, qadınlar üçün bu yaş həddinin 17 olmasından əvvəlki kimi narahatdır.

16. **Komitə iştirakçı-ölkələri Konvensiyanın 16-cı maddəsinə və Komitənin 21 saylı ümumi tövsiyyəsinə müvafiq olaraq qadın və kişilər üçün 18 yaşın eyni nigah yaşı kimi müəyyən edilməsi üçün Ailə məcəlləsinə dəyişikliklərin qəbul edilməsini tezləşdirməyə israrla çağırır.**

Ailə münasibətləri

39. Komitə iştirakçı-dövlətdə erkən və qeydiyyatsız nigahların bağlanması təcrübəsinin qalmasından və bu sahədə statistik məlumatların olmamasından narahatdır.

40. **Komitə iştirakçı-dövləti məlumat-izahedici kampaniyaların həyata keçirilməsini davam etdirməyə və erkən nigahların qarşısının alınması və bütün nigahların lazımi qeydiyyatdan keçirilməsi işində dini rəhbərliklə qarşılıqlı əlaqə yaratmağa çağırır. Komitə iştirakçı-dövlətə öz növbəti məruzəsinə Azərbaycanda yetkinlik yaşına çatmamış qızlarla nigahlar, dini və ya ənənəvi nigahlar, o cümlədən belə nigahların yayılma səviyyəsi, dinamikası və hüquqi statusu barədə məlumatları daxil etməyə dair əvvəlki tövsiyyələrini bir daha təsdiq edir.**

Komitənin narahatçılığı və irəli sürülən tövsiyyənın yerinə yetirilməsi, eyni zamanda ölkənin Ailə qanunvericiliyində nigah yaşına münasibətdə qadınlar və kişilər arasında yaş fərqinin ayrı seçkilik kimi qiymətləndirilməsini nəzərə alaraq Azərbaycan parlamenti Ailə Məcəlləsinə müvafiq dəyişikliklər və əlavələr etmişdir.

Ailə Məcəlləsinin 10.1. maddəsindəki "Nigah yaşı qadınlar üçün 17, kişilər üçün 18 yaş müəyyən olunur", cümləsi "Azərbaycan Respublikasında nigah yaşı 18 yaş müəyyən olunur" cümləsi ilə əvəz olunmuşdur. Azərbaycan Respublikası Prezidenti 15 noyabr 2011-ci il tarixli Fərmanı ilə Məcəlləyə edilən dəyişikliyi təsdiq etmişdir. Prezident 22 dekabr 2011 tarixli daha bir fərmanı ilə dəyişikliklə bağlı praktiki fəaliyyətlər və digər normalara dəyişikliklər edilməsi ilə bağlı müvafiq fəaliyyətlərin həyata keçirilməsini mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarına həvalə etmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası könüllük prinsipini nəzərə alaraq, 34-cü maddənin 2-ci hissəsində nigaha daxil olmaq hüququnu təmin edir. Həmin maddənin 3-cü hissəsi bəyan edir ki, "nigah və ailə dövlətin himayəsindədir". Öz növbəsində 2000-ci ilin 01 iyul tarixində qüvvəyə minmiş Azərbaycan Respublikasının Ailə Məcəlləsinin 1-ci bölməsi nigah münasibətlərinin əsaslarını müəyyən edir. Ailə Məcəlləsinin 5-ci maddəsi ailə üzvləri arasındakı münasibətləri mülki-hüquq münasibətləri kimi müəyyən edir.

Nigahın bağlanması və ona xitam verilməsi Ailə Məcəlləsinin 2-ci bölməsi ilə müəyyən edilir. Ər və arvad arasındakı bərabərlik prinsipi onların azad əmək fəaliyyətini seçmələrində (maddə 29.3) və mülki münasibətlərində (maddə 32) təsbit olunmuşdur. Bu normalar tam şəkildə İnsan Hüquqları üzrə Avropa Konvensiyasının 7 saylı Protokolunun 5-ci maddəsinin formal tələblərinə uyğundur. Orada deyilir: "Ər və arvad özləri və uşaqları arasında özəl münasibətlərdə bərabər hüquqa malikdirlər və eyni məsuliyyət daşıyırlar"[1].

3.1.1. Erkən Nigahları doğuran əsas səbəblər

Qanunvericiliyin və dövlət nəzarətinin sərtləşdirilməsi fonunda ölkədə erkən nigahların dinamikası inkişaf tendensiyasına malikdir. Bu hal xüsusən ölkənin ucqarlarında, xürafatın, pis adət ənənələrin və dini təsirlərin yüksək olduğu regionlarda daha qabarıq nəzərə çarpır. Aparılan tədqiqatlar erkən nigahları doguran əsas səbəblərin aşağıdakılar olduğunu göstərir.

- İcbari təhsli başa vurmuş qızların təhsilə və əmək bazarına çıxış imkanlarının məhdud olması səbəbindən onların gələcək planlarının olmaması.

Bir sira regionlarda sosial iqtisadi şərait icbari təhsili başa vurmuş qızların cəmiyyətdə müstəqil seçim etmək imkanlarını məhdudlaşdırır. Təhsilə, məşğulluğa çıxış**ın məhdud olması, ictimai və mədəni həyatda iştirak imkanının olmaması və bunu**n **səbəbi olaraq marginallaşma ona gətirir ki, icbari təhsili bəsit şəkildə (formal olaraq) başa vurmuş qızlarda gələcək həyatla bağlı ərə getməkdən başqa hər hansı bir per**spektivi mümkünsüz edir.

- Sosial iqtisadi şəraitin çətin olması.

Ölkənin bəzi regionlarında yaşayış şəraitinin aşağı olması erkən və rəsmi nigah olmadan evlənmələrə səbəb olur. Ailələr bir növ artıq "yükü" üzərlərindən götürürlər. Lakin əksəriyyət hallarda uğursuz nigah həmin ailələr üçün əlavə problemlər yaradır. Bir çox hallarda belə qızlar tezliklə evə dönməli olurlar və əksəriyyət halda öz körpə uşaqları ilə.

- Xurafat və pis adətlər.

[1] Ceyhun Qaracayev. Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin hakimi. Mənbə: http://femida.az/2012/05/04/az%C9%99rbaycan-respublikasinda-m%C9%99is%C9%99t-zo-rakiligi-il%C9%99-mubariz%C9%99-n%C9%99z%C9%99riyy%C9%99-tarix-v%C9%99-t%C9%99crub%C9%99/

Erkə**n nigahların baş verməsində dini xurafatın və pis adətlərin rolu əhəmiyyətlidir. Ölkə qanunvericiliyinə əsasən dini nigah yalnız rəsmi nigahdan sonra bağlana bilər. Bəzi din xadimləri bu qanunu pozaraq dini nigah-kəbin bağlayırlar. Belə şəxslərə qarşı effektiv təsir mexanizmləri yoxdur. İnternet kommunikasiya texnologiyalarının inkişafı da bəzən bu qanunsuz kəbinlərin kəsilməsində istifadə olunur. Məsələn**, yerli mollalar belə kəbinləri kəsmədikdə İKT vasitələrindən istifadə etməklə qonşu ölkələrin din xadimləri (məsələn, İran) on-line "xidmətlər" təklif edirlər.

- Cəzasızlıq mühitinin mövcudluğu.

Baxmayaraq ki CM erkən nikahlarla bağlı (məcburi nikah) Cinayət məsuliyyəti nəzərdə tutulub, lakin, baş vermiş hadisələrlə bağlı cinayət statistikasında bu əmələ görə cinayət məsuliyyətinə cəlb edilmiş şəxslərin sayı dəqiq məlum deyil.

- Təhsildən yayınan qız uşaqlarının ailələri arasında profilaktik tədbirlərin aparılmaması, həmin ailələr üçün dəstək proqramlarının mövcud olmaması.

Bunu əlavə etmək olar?

18 yaşından aşağı olanların nigaha girməsi (istisna hallar qanunvericiliklə müəyyən olunur) qadağan olunsa da və bunun üçün məsuliyyət nəzərdə tutulsa da yerlərdə müxtəlif vasitələrdən istifadə olunur.

Belə vasitələrdən biri barədə yuxarıda qeyd edilmişdir. Nigahın rəsmiləşdirilməməsi və dünyaya gələn övlardlara doğum haqqında şəhadətnamələrin alınmaması ilə bağlı problemlər.

"Əgər kişinin yaşı nigah yaşına daxil, qadının yaşı daxil deyilsə, bir müddət keçdikdən sonra olur ki, qadın da artıq nigahının rəsmiləşdirilməsini istəyir. Bir çox hallarda da onunla qarşılaşırıq ki, kişi artıq nigahını rəsmiləşdirmək istəmir. Çünki onun artıq başqa qadınla rəsmi nigahı olur. Belə olduqda qadın artıq nigahı bağlanmamış onu pozma qərarına gəlir. Bu kimi hallarda da ən çətin vəziyyətdə qalanlar da qadınlar olur"[2].

Erkən nigahların mənfi təsirlərindən biridə belə nigahlardan doğulan uşaqlarla bağlı olur.Zəruri yaş həddində olmayan haldauşaqların doğulması rəsmiləşdirilmir. Bu yalnız qadın zəruri yaş həddinə çatdıqdan sonra həyata keçirilir. Belə uşaqlar tibb müəssisələrində qeydiyyatda olmur, peyvəndləşdirilmir və nəticədə uşaq ölümünün göstəriciləri də ölkədə yüksək səviyyədə qalır.

Erkən nigahlarla bağlı dəqiq statistika yoxdur.Müvafiq dövlət qurumları belə nigahların uçotunu aparmağa cəhd etsələrdə tam statistik göstəriciləri əldə etmək olduqca mürəkkəbdir.

3.1.2. Erkən nigahların qarşısının alınmasına yönələn maarifləndirici tədbirlər

Erkən nigahların sosial və tibbi nəticələrinin neqativ olmasına dair təşviqat və maarifləndirmə tədbirləri son illərdə xeyli artmışdır. Belə tədbirlər Ailə,Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkil(Ombudsman) ofisi, beynəlxalq donor təşkilatlar, yerli vətəndaş cəmiyyəti qurumları tərəfindən təşkil olunur.

[2] Erkən nigah: səbəb və nəticələri (Araşdırma). Fərəh Fədi. Mənbə: http://azadqadın.az/index.php?newsid=5916#.URym76Utz-s

2008-ci ildən fəaliyyətə başlamış Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında QHT-lərə Dövlət Dəstəyi Şurası mütamadı olaraq məişət zorakılığının və erkən nigahların qarşısının alınmasına yönələn təşəbbüslərə maliyyə yardımı edir. Bu baxımdan son bir neçə ildə uğurlu fəaliyyətlər vardır.

“Təmiz Dünya” Qadınlara Yardım İctimai Birliyi və Vətəndaşların Əmək Hüquqlarını Müdafiə Liqasından ibarət QHT Koalisiyası 2012-2013-cü illərdə ABŞ Beynəlxalq İnkişaf Agentliyinin Maliyyə dəstəyi ilə Counterpart İnternational təşkilatının Qadın İştirakçılığı Proqramı çərçivəsində həyata keçirdiyi “Qadınlara münasibətdə ayrı-seçkiliyin ləğvində məlumatlandırma, maarifləndirmə və müdafiə mexanizmlərindən istifadə” layihəsinin icrası zamanı erkən nigahı doğuran səbəblərlə bağlı tədqiqat aparmış və maarifləndirici seminarlar təşkil etmişdir.

Üfüq” Gənclərin İnkişafı Naminə İctimai Birliyi Azərbaycan Respublikasının Gənclər və İdman Nazirliyi yanında Gənclər Fondu tərəfindən maliyyələşdirilən “Erkən nigahlara qarşı gənclərin sosial fəallığının artırılması” adlı layihə çərçivəsində regionlarda tədbirlər həyata keçirmişdir. Layihənin məqsədi regionlarda yaşayan gənclər arasında daha çox yayılan erkən nigah hallarının qarşısının alınması istiqamətində məlumatsızlığın aradan qaldırılmasına, insan hüquqlarının pozulması, zorakılıq halları, təhsildəki problemlərlə bağlı zərərin azaldılmasına töhfə vermək, dövlət və vətəndaş cəmiyyətinin səylərinin əlaqələndirilməsi, gənclərin hüquqlarının müdafiəsi və ailə institutunun gücləndirilməsi olmuşdur.

Maarifləndirmə ilə bağlı tədbirlərin sayı artmaqda davam edir.

Azərbaycan Respublikası Ailə, Qadın və Uşaq problemləri üzrə Dövlət KomitəsininAilə problemləri üzrə şöbə müdiri Gülnarə Məmmədova bu istiqamətdə komitənin fəaliyyəti barədə qeyd etmişdir ki, “Erkən nigahlarla mübarizə naminə onun yaratdığı fəsadlar haqqında əhalinin tam maarifləndirilməsi üçün lazımi addımlar atırıq. Əsas məqsədimiz budur. Belə ki, gənclər bu fəsadlar barədə məlumatlı olsunlar ki, sonra böyük problemlər yaşamamaq üçün erkən nigaha daxil olmasınlar. Eyni zamanda, valideynlər öz övladlarını, qohumlarını erkən nigahdan çəkindirsinlər və buna vadar etməsinlər. Odur ki, biz məktəblərdə müntəzəm şəkildə maarifləndirmə işləri aparırıq. Biz ötən ildən etibarən rayonlarda yerli İcra Hakimiyyətləri ilə birgə bu barədə işlər görürük”[3].

Lakin tədqiqatlar göstərir ki, həyata keçirilən maarifləndirici tədbirlər əsasən şəhərlərdə həyata keçirilir və bilavasitə erkən nigahın baş verdiyi ucqar yaşayış məntəqələri əhatə olunmur. Eyni zamanda təhsil səviyyəsi yüksək olmayan təbəqələr üçün uyğun təlim modullarının hazırlanmasına ehtiyac vardır.

“Təmiz Dünya” Qadınlara Yardım İctimai Birliyi tərəfindən həyata keçirilən “Milli adət və ənənələrin qadın hüquqlarının reallaşmasına təsiri” adlı tədqiqat çərçivəsində keçirilən sorğuda erkən nigaha dair suallar da əks olunmuşdur. Rəyi soruşulan “respondentlərin 15%-i nigaha daxil olma yaşının 18-dən aşağı olduğunu qeyd ediblər. Bu göstəricinin reprezentativliyi əsasında, ölkəmizdə bu yaşda ailə həyatı quranların az olmadığı haqqında müəyyən fikirlər söyləyə bilərik.

[3] Erkən nigah: səbəb və nəticələri (Araşdırma). Fərəh Fədi. Mənbə: http://azadqadın.az/index.php?newsid=5916#.URym76Utz-s

Erkən nigah problemi hazırda cəmiyyətimizi narahat edən ən mühüm məsələlərdən biridir. Bunun müxtəlif səbəblərdən irəli gəldiyini bildirənlər də az deyil. Bizim toxunduğumuz mövzuda bu faktların Azərbaycanın adət-ənənələrindən, xalq deyimlərindən, zərb məsəllərindən qaynaqlandığı bildirilir. Sözsüz ki, bu faktın yer almasında sosial-iqtisadi amillərin rol oynaması danılmazdır. Zərb məsəlləri, xalq deyimləri məhz sosial-iqtisadi amillərin təsiri altında yaranmışdır. Məsələn, qızını erkən yaşdan ərə verənlər mövcud qanunvericiliyə əhəmiyyət vermədən bu addımı atırlar. Məsuliyyətə cəlb olunduqda, ya iş-işdən keçmiş olur, ya da ki, bunu asanlıqla elin adətləri ilə əlaqələndirərək alibi qazanmaq istəyirlər. Baxmayaraq ki, bu cür aktlar qadağan olunsa da, hələ sovetlər dönəmində də baş verirdi.

Bəzi mütəxəsisslər bu hadisənin baş verməsində birbaşa sosial-iqtisadi amillərin böyük rol oynadığını bildirirlər.

Çarpaz təhlillər zamanı bu respondentlərin əsasən natamam təhsillilər sırasından olmaları müəyyənləşmişdir.

3.1.3. Erkən nigahlarla bağlı statistika

Dövlət Statistika Komitəsi 2010-cu ilin oktyabr ayında ölkə ərazisində "Qızların erkən nigaha daxil olması və rəsmi nigahdan kənar doğum hallarının öyrənilməsinə dair" statistik müayinə keçirib. Komitədən verilən məlumata görə, müayinə 2009-cu ildə Ədliyyə Nazirliyinin Qeydiyyat şöbələri tərəfindən erkən nigaha daxil olma və rəsmi nigahdan kənar doğum halları qeyd olunan ev təsərrüfatlarında aparılmış və sorğu ilə 50 yaşadək 19711 qadın əhatə olunmuşdur. Sorğu edilən qadınların 37 faizi 18 yaşa çatmamış, 29 faizi 18-19 yaşlarında, 25 faizi 20-24 yaşlarında, 6 faizi 25-29 yaşlarında, 3 faizi isə 30 yaşdan yuxarı nigaha daxil olublar. Erkən yaşda ərə gedən qadınların təxminən üçdə biri 2009-cu ildə, qalanları isə əvvəlki illərdə nigaha daxil olublar. Erkən yaşda ailə qurmuş qadınların 39 faizi şəhər, 61 faizi kənd sakinləridir. 18 yaşınadək ərə gedən qadınların 37 faizi öz istəyi ilə, 26 faizi valideynlərinin təzyiqi altında, 11 faizi ailənin maddi vəziyyətinin çətin olduğundan, 8 faizi ərinin maddi cəhətdən imkanlı olmasına görə, 6 faizi qaçırıldığına, 2 faizi hamilə olduğuna görə, qalan 10 faizi isə digər səbəblərdən erkən nigaha daxil olublar. Səbəblər üzrə erkən nigaha daxil olma halları şəhər yerlərində ərinin maddi cəhətdən imkanlı olmasına və hamilə olduğuna görə, digər səbəblərdən isə kənd yerlərində üstünlük təşkil edib. Erkən yaşda ərə gedən qadınların atalarının 22 faizi, analarının 13 faizi ali və orta ixtisas təhsilə, üçdə ikisi ilk peşə-ixtisas və tam orta təhsilə, müvafiq olaraq 12 və 19 faizi ümumi orta təhsilə malik olub. Evlənən zaman belə qadınların ərlərinin 3 faizinin yaşı 18-19, 69 faizinin 20-24, 26 faizinin 25-29 və 2 faizinin yaşı 30-dan yuxarı olub. Eyni zamanda onların 22 faizinin ali və orta ixtisas, 68 faizinin ilk peşə ixtisas və tam orta, 10 faizinin ümumi orta təhsili olub. Erkən nigaha daxil olan qadınların atalarının əksəriyyəti kənd təsərrüfatı, nəqliyyat işçisi, fəhlə, analarının - evdar qadın və kənd təsərrüfatı işçisi, ərləri isə - kənd təsərrüfatı, ticarət, nəqliyyat və tikinti sahələrində məşğul olmuş, eləcə də fəhlə, fermer və işsiz olub. Müayinə zamanı sorğu olunan qadınların rəsmi nigahda olmamasının səbəbləri araşdırılaraq müəyyən olunub ki, onların 41 faizinin müvafiq sənədləri qaydasında olmadığından, üçdə birinin vaxtı ilə yaşı nigah yaşına çatmadığından, 26 faizinin isə digər səbəblərdən Ədliyyə Nazirliyinin müvafiq qurumlarında qeydiyyata

alınmayıblar. Kənd yerlərində yaşı nigah yaşına çatmayanların sayı daha çox olub. Müayinənin nəticələrinə əsasən sorğulanan qadınların 90 faizinin uşaqları olub və onların 97 faizi stasionar, 3 faizi isə ev şəraitində dünyaya gəlib. Ev şəraitində doğan qadınların 54 faizi bunun səbəbini maddi çətinlik, 28 faizi isə doğum evinin uzaqda yerləşməsi ilə izah edirlər. 18 yaşa çatmayan və nigahda olan qadınların yarısından bir qədər çoxu ilk peşə-ixtisas və ya tam orta, 45 faizi isə ümumi orta təhsili olub. İbtidai təhsili olan 2 faiz qadının üçdə biri təhsilini davam etdirmək niyyətində olmayıb. Bununla belə, müayinə ilə əhatə olunan bütün qadınların 47 faizi, eləcə də 18 yaşadək qadınların 39 faizi hesab edir ki, qadınların mütləq ali və ya orta ixtisas təhsili olmalıdır. Müayinənin məlumatlarına əsasən qadınların 89 faizi hesab edir ki, qızların qaçırılma halları öz razılığı ilə baş verir, 11 faizi isə zorakılıq yolu ilə həyata keçirilir. Sorğu olunanların 46 faizi qaçırma hallarının əsas səbəbini qızın valideynlərinin nigaha narazılığında, 39 faizi qızın ailəsində maddi çətinliklərdə, 15 faizi qızlar arasında maarifləndirmə səviyyəsinin aşağı olmasında görürlər. Respondentlərin yarısı hesab edir ki, qızlar ərə 20-24 yaşlarında getməlidir, 41 faizi - 18-19 yaşında, 6 faizi - 18 yaşa qədər. Qadınların 67 faizi hesab edir ki, ailədə nigah haqqında qərarı nigaha daxil olanların özləri qəbul etməli, 30 faizinin fikrincə isə qızların ərə getmə məsələsini valideynlər həll etməlidirlər. Qadınların 68 faizinin, o cümlədən 18 yaşa qədər olanların 56 faizinin erkən nigahın qadınların sağlamlığına ziyanlı olmasından xəbərləri var. Zorla erkən nigah bağlanması problemi ilə üzləşəndə qadınların hara müraciət edilməsi barədə sualına cavabında onların üçdə iki hissəsi hüquq-mühafizə orqanlarını, 18 faizi qohumlarını, 14 faizi bələdiyyə və icra hakimiyyətlərini göstəriblər[4].

3.2. Qadınlara qarşı zorakılıq

21. Komitə qadınlara qarşı zorakılıq halları barədə ictimaiyyətin məlumatlandırılması və belə pozuntuların qarşısının alınması və aradan qaldırılması sahəsində iştirakçı-ölkə tərəfindən tədbirlər kompleksinin qəbul edilməsini yüksək qiymətləndirir və nümayəndə heyəti rəhbərinin parlamentin 2009-cu ilin 3-cü rübündə keçiriləcək iclasında məişət zorakılığı ilə mübarizə haqqında qanun layihəsini nəzərdən keçirəcəyinə dair informasiyanı nəzərə alır.Bununla bərabər, Komitə belə bir qanunun qəbulu prosesinin uzun sürməsindən və Azərbaycanda qadın və qızlara qarşı həyata keçirilən zorakılıq aktlarının, o cümlədən məişət zorakılığı və seksual sui-istifadənin digər formalarının geniş yayılmasından əvvəlki kimi narahatlığını bildirir. Komitə susma mədəniyyəti və cəzasızlığın mövcud olduğu bir cəmiyyətdə belə zorakılıq aktlarının bəzən sosial baxımdan şərtlənməsindən və dözülən olmasından narahatlığını ifadə edir. Komitə həmçinin zorakılıq qurbanlarının müraciət edə biləcəyi sığınacaqların və məsləhət və reablitasiya mərkəzlərinin geniş yayılmış şəbəkələrinin azlığından narahatdır. O,Cinayət məcəlləsində göstərilmiş zorlama anlayışının razılığın olmaması əlamətinə yox, güc tətbiq etmək əlamətinə əsaslandığından əvvəlki kimi narahat olduğunu bildirir. Komitə qadınlara qarşı zorakılıq aktlarının həyata keçirilməsinə görə ittiham hökmlərinin çıxarılması cəzalandırma hallarına dair informasiyanın, eləcə də qadınlara qarşı zorakılığın

[4] Mənbə: http://www.mia.az/news/15130.html

müxtəlif formalarının yayılmasına dair statistik məlumatların olmaması ilə bağlı təəssüfünü bildirib.

22. **Komitə iştirakçı-ölkələri məişət zorakılığı ilə mübarizə haqqında qanun layihəsinin qəbulunu tezləşdirməyə və onun tərkibinə ailədə seksual zorakılığa dair müddəaların daxil edilməsini təmin etməyə israrla çağırır.Komitə iştirakçı-ölkələrdən qadınlar və qızlara qarşı zorakılıq, əsasən də məişət zorakılığı ilə mübarizədə səylərini davam etdirməyi xahiş edir. O, iştirakçı-ölkəyə qadınlara qarşı zorakılığın bütün formalarına qarşı kütləvi informasiya vasitələri və maarifləndirici proqramlar vasitəsilə geniş təbliğat kampaniyası aparmağı məsləhət görür. Komitə iştirakçı-ölkəni zorakılıq qurbanı olmuş qadın və qızların hüquq müdafiəsi və yardımı vasitələrinə, eləcə də mühafizə təlimatının verilməsi üçün müraciət etmək imkanını və bütün regionlarda kifayət qədər lazımi sığınacaqların yaradılmasını təmin etməyə çağırır. Komitə bütün zorakılıq qurbanlarına, xüsusilə kənd bölgələrində hüquqi yardım göstərilməsinə dair mərkəzlərin yaradılması yolu ilə hüquqi yardım göstərilməsini davam etdirməyi tövsiyyə edir. O, həmçinin, məhkəmə orqanları və müxtəlif dövlət qurumlarının, əsasən hüquq-mühafizə orqanları əməkdaşları, tibbi idarələrin işçiləri və icma rəhbərləri üçün, onları qadın və qızlara qarşı zorakılığın bütün formalarından xəbərdar etmək və onları zorakılıq qurbanlarına gender mənsubiyyətindən asılı olaraq lazımi yardım göstərə bilmələrini təmin etmək məqsədilə təlim proqramlarının təşkilinə dair tədbirlər keçirməyi xahiş edir. Komitə iştirakçı-ölkəni Cinayət Məcəlləsinə dəyişikliklər etməyə çağırır.O, iştirakçı-ölkədə qadınlara qarşı zorakılığın bütün formalarının, o cümlədən məişət zorakılığının yayılma miqyasının, səbəb və nəticələrinin öyrənilməsi üçün elmi araşdırmalar aparılmasının vacibliyi barədə tövsiyyələrini bir daha təsdiq edir. Bu araşdırmaların nəticəsi hərtərəfli və ünvanlı yardımın göstərilməsi proqramının genişləndirilməsi üçün əsas ola bilər.**

3.2.1. Qadınlara qarşı zorakılığa qarşı qanunvericilik

2010-cu ilin 22 iyun tarixində "Məişət zorakılığının qarşısının alınması haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu qəbul edildi.

Bu Qanun məişət zorakılığı zəminində baş verən zorakılığın qarşısının alınması mexanizmlərinin yaradılması və tənzimlənməsi məqsədini güdür. Qanunun əsas yükü ailə münasibətlərinin qorunması ilə bərabər zorakılıqdan zərər çəkən şəxslərin sosial mühafizəsini təmin etməkdir. Qanun xəbərdaredici vasitələrin və reabilitasiya təsisatlarının formalaşmasına və məişət zorakılığı ilə kompleksli mübarizə üçün vahid mexanizm yaratdı. "Məişət zorakılığının qarşısının alınması haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunun əsas əhəmiyyəti onun məişət zorakılığının formalarını açıqlamaqdır: fiziki, psixi, cinsi zorakılıq və habelə iqtisadi xarakterli qanunsuz məhdudiyyətlər[5].

"Məişət zorakılığının qarşısının alınması haqqında" qanun yalnız qadınların deyil, digər ailə üzvlərinin, o cümlədən uşaqların fiziki, psixi, cinsi və iq-

[5] Ceyhun Qaracayev. Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin hakimi. Mənbə: http://femida.az/2012/05/04/az%C9%99rbaycan-respublikasinda-m%C9%99is%C9%99t-zorakiligi-il%C9%99-mubariz%C9%99-n%C9%99z%C9%99riyy%C9%99-tarix-v%C9%99-t%C9%99crub%C9%99/

tisadı xarakterli zorakılıqlardan müdafiə edir. Nəzərə alınmalıdır ki, ölkənin əyalət hissələrində məişət zorakılığı bir ailənin çərçivələrindən kənara çıxa bilər. Yəni, bir ailə tərkibində olmayan, lakin ailə ilə qohumluq əlaqələri olan şəxslər də məişət zorakılığının qurbanları və ya əksinə zorakılıq tətbiq edən şəxs rolunda ola bilər.

Qanuna əsasən, məişət zorakılığı barədə şikayətə 2 növ dövlət orqanı baxır:

- Cinayət təqibini həyata keçirən orqanları - cinayət-prosessual qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada - əgər şikayətdə törədilmiş və ya hazırlanan cinayətlər haqqında məlumatlar varsa,
- Müvafiq icra hakimiyyəti orqanları - əgər şikayətdə cinayət tərkibinin əlamətləri yoxdursa. [6]

Şikayətdə cinayətin tərkibi olmadıqda müvafiq icra hakimiyyəti orqanının aşağıdakı səlahiyyətləri vardır:

1. məişət zorakılığı törətmiş şəxsə qanunvericiliklə müəyyən olunmuş məsuliyyət izah edilməklə, məişət zorakılığının təkrarlanmaması barədə xəbərdarlıq edilməsi və zərərçəkmiş şəxsə qısamüddətli mühafizə orderi vermək;
2. məişət zorakılığı törətmiş şəxsin qanunvericiliklə müəyyən olunmuş qaydada valideynlik hüququndan məhrum edilməsi və ya valideynlik hüquqlarının məhdudlaşdırılması ilə bağlı məhkəməyə müraciət etmək;
3. şikayətdə inzibati xəta haqqında məlumat olduqda şəxsin inzibati məsuliyyətə cəlb edilməsi barədə səlahiyyətli dövlət orqanına müraciət etmək;
4. zərərçəkmiş şəxsə uzunmüddətli mühafizə orderinin verilməsi ilə əlaqədar məhkəməyə müraciət etmək;
5. zərərçəkmiş şəxsi yardım mərkəzində sığınacaqla təmin etmək.[7]

Müvafiq icra hakimiyyəti orqanı şikayət daxil olduğu vaxtdan 24 saat ərzində məişət zorakılığı törətmiş şəxsə zorakılıq hərəkətlərin təkrarlanmaması barədə yazılı xəbərdarlıq edilir və dərhal ona 30 gün müddətinədək qısamüddətli mühafizə orderi verilir.[8]

Qısamüddətli mühafizə orderində məişət zorakılığını törətmiş şəxsə;

1. məişət zorakılığının təkrar törədilməsi,
2. zərərçəkmiş şəxsin olduğu yer ona məlum olmadıqda həmin şəxsin axtarılması,
3. zərərçəkmiş şəxsə narahatlıq gətirən digər hərəkətlərin edilməsi qadağan edilə bilər. [9]

Məişət zorakılığı törətmiş şəxs verilmiş xəbərdarlığa əməl etmədikdə, zərərçəkmiş şəxs və ya müvafiq icra hakimiyyəti orqanı uzunmüddətli mühafizə orderinin verilməsi üçün məhkəməyə müraciət etmək hüququna malikdir.[10] Uzunmüddətli mühafizə orderi məhkəmə tərəfindən 30 gündən 180 gün müddətinə verilir [11] və onun surəti çıxarıldığı gün tərəflərə verilməlidir.[12]

Uzunmüddətli mühafizə orderində məişət zorakılığını törətmiş şəxsə;

[6] "Məişət zorakılığının qarşısının alınması haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu, maddə 5
[7] "Məişət zorakılığının qarşısının alınması haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu, maddə 9
[8] "Məişət zorakılığının qarşısının alınması haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu, maddə 11.1 və 11.2
[9] "Məişət zorakılığının qarşısının alınması haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu, maddə 10.2
[10] "Məişət zorakılığının qarşısının alınması haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu, maddə 12.1
[11] "Məişət zorakılığının qarşısının alınması haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu, maddə 12.2
[12] "Məişət zorakılığının qarşısının alınması haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu, maddə 12.6

1. məişət zorakılığının təkrar törədilməsi,
2. zərərçəkmiş şəxsin olduğu yer ona məlum olmadıqda həmin şəxsin axtarılması,
3. zərərçəkmiş şəxsə narahatlıq gətirən digər hərəkətlərin edilməsi qadağan edilə bilər.
4. onun yetkinlik yaşına çatmamış uşaqları ilə ünsiyyət qaydaları;
5. yaşayış sahəsindən və ya birgə əmlakdan istifadə qaydaları müəyyən edilə bilər;
6. zərərçəkmiş şəxsə tibbi və hüquqi yardımın göstərilməsi ilə bağlı xərclərin zorakılığı törətmiş şəxs tərəfindən ödənilməsi öhdəliyi qoyula bilər;
7. mühafizə orderinin tələblərini icra etməyən şəxsin qanunvericiliyə uyğun olaraq məsuliyyətə cəlb olunması izah edilə bilər.[13]

Qanun beynəlxalq təşkilatların rəyləri alınmaqla və uzun müzakirələrdən sonra qəbul olunmuşdur. Qanunda məişət zorakılığının qarşısının alınmasına yönələn mükəmməl mexanizmlər nəzərdə tutulur. Bununla belə, Qanun qəbulundan bir neçə il keçməsinə baxmayaraq onun tətbiqində ciddi problemlər qalmaqdadır. Belə ki, ölkədə məişət zorakılığının qarşısının alınmasına yönələn mexanizm və ənənə yoxdur. Polisin müdaxiləsi yalnız cinayət xarakterli zorakılıq hallarında baş verir. Baxmayaraq ki, qanunda qeyri cinayət xarakterli zorakılıq hallarının qarşısının alınmasına yönələn mexanizmlər də nəzərdə tutulmuşdur. Qanunda əks olunan qısamüddətli və uzunmüddətli mühafizə orderi tətbiq olunmur.

"Məişət zorakılığının qarşısının alınması haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunun 10-12-ci maddələri qısamüddətli və uzunmüddətli mühafizə orderinin təqdim edilmə şərtlərini nəzərdə tuturlar. "Məişət zorakılığının qarşısının alınması haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununun tətbiqi ilə əlavə tədbirlər haqqında" 2011-ci il 24 noyabr tarixli Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı ilə polis orqanları qarşısında zorakılıq qurbanlarının mühafizəsi ilə bağlı vəzifə qoyulub. Hal-hazırda isə inzibati qanunvericiliyi mühafizə orderinin təminatı və tətbiqi ilə bağlı əlavə və dəyişikliklər gözləyir.

Məişət zorakılığı qurbanlarına göstərilən sosial yardımın əsas hissəsi yardım mərkəzlərinin fəaliyyəti ilə bağlıdır. Qanunvericiliklə sosial yardım mərkəzi dövlət və qeyri-dövlət subyektləri tərəfindən yaradıla bilər. Bu cür yardım mərkəzinin yaradılması xüsusi ilə vacibdir. Belə ki, zorakılıq qurbanı olan şəxs zorakılıq göstərən şəxsdən dərhal təcrid olunmalı və xüsusi mühafizə olunan şəraitdə saxlanılmalıdır[14].

Qanunun tətbiqi mexanizmləri və problemləri

Qeyri –hökumət təşkilatlarının apardıqları müxtəlif tədqiqatların nəticələrinə əsaslanaraq ölkədə ailə daxilində qadınlara qarşı tətbiq olunan əsas zorakılıq formaları aşağıdakılardır:

- Zorakılığın əlamətlərində fiziki zorakılıq elementləri olmadığından nə cinayət, nə də inzibati xəta halını qeydə almaq mümkün olmur. Burada əsasən qadının izlənilməsi, onun iş yerinə gəlmək, telefonun yoxlanılması və s. bezdirici hərəkətlər iştirak edir;

[13] "Məişət zorakılığının qarşısının alınması haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu, maddə 10.3
[14] Ceyhun Qaracayev. Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin hakimi. Mənbə: http://femida.az/2012/05/04/az%C9%99rbaycan-respublikasinda-m%C9%99is%C9%99t-zorakiligi-il%C9%99-mubariz%C9%99-n%C9%99z%C9%99riyy%C9%99-tarix-v%C9%99-t%C9%99crub%C9%99/

- Zorakılıq vardır, lakin bu inzibati məsuliyyət tətbiq etməyə imkan verir. Lakin İnzibatı Xətalar Məcəlləsi bu gün üçün belə zorakılığın tam anlayışını vermir və cəza ancaq dolayısı yolla tətbiq edilə bilər;
- Zorakılıq ağır fiziki iztirab və bəzən soyuq silahdan istifadə ilə nəticələnir və sağlamlığa davamlı və uzunmuddətli zərər vurmaqla nəticələnir. Bu zaman cinayət qanunvericiliyi tətbiq edilir. Bu halda adətən ailə dağılır;
- Digər bir hal zorakılıq qurbanı və ya onun qohumları müvafiq orqanlara şikayət verirlər.

Lakin bu zaman qanunun müəyyən etdiyi mexanizmlər-uzunmüddətli və ya qısamüddətli mühafizə orderinin tətbiqi mexanizmi işləmir. Nəticədə polisin müdaxiləsi ailə daxilində münaqişənin daha da dərinləşməsinə gətirib çıxarır.

Qanunun tələbinə baxmayaraq ölkədə məişət zorakılığının qurbanları üçün sığınacaqlar təşkil olunmamışdır. Ölkədə minimal tələblərə cavab verən və QHT-nin nəzdində fəaliyyət göstərən 1 sığınacaq vardır ki, o da paytaxt Bakıda fəaliyyət göstərir. "Təmiz Dünya" qadınlara yardım İctimai Birliyinin nəzdində fəaliyyət göstərən bu sığınacaq artmaqda olan tələbatı ödəmir. Hazırda müvafiq dövlət qurumları sığınacaqların təşkili ilə bağlı müəyyən fəaliyyətlər həyata keçirməkdədir. 2012-ci ilin martında qəbul olunmuş "Sosial Xidmət haqqında" qanun belə sığınacaqların təşkili ilə bağlı fəaliyyətləri genişləndirəcəkdir. Həmin qanun QHT-lərə və digər hüquqi və fiziki şəxslərə dövlətdən sosial xidmət sahəsində sifarişlər almağa imkan verəcəkdir.

Nazirlər Kabineti 25 aperl 2012-ci il tarixli qərarı ilə «Məişət zorakılığından zərər çəkmiş şəxslərə yardım mərkəzlərinin fəaliyyəti Qaydası»nın və «Məişət zorakılığından zərər çəkmiş şəxslərə qeyri-dövlət yardım mərkəzlərinin akkreditasiyası Qaydaları» təsdiq etmışdir.

Bundan əlavə Nazirlər Kabineti "Məişət zorakılığı ilə bağlı məlumat bankının təşkili və aparılması", "Məişət zorakılığı törətmiş şəxslərin profilaktik qeydiyyata götürülməsi və həmin şəxslərlə tərbiyəvi-qabaqlayıcı işin aparılması", " «Məişət zorakılığı barədə şikayətdə cinayət tərkibinin əlamətləri olmadıqda, şikayətlərə baxılma » Qaydalarını təsdiq etmişdir.

Avropa ölkələrində məişət zorakılığına qarşı mübarizə sahəsində effektiv sayıla biləcək bir sıra metod və üsulların Azərbaycanda tətbiqi problematik görünməkdədir. Belə ki, cinayət tərkibi yaratmayan məişət zorakılığı halları ilə mübarizə mexanizmləri zəifdir. Burada inzibati orqanların, xüsusən də polisin müdaxiləsi bir çox hallarda problemi nəinki həll etmir, hətta onu dərinləşdirir və ailənin dağılmasına gətirib çıxarır. Bu xüsusən əyalətlər üçün daha çox xarakterikdir. Ailə işlərinə polis müdaxiləsi biabırçılıq hesab olunur. Belə olan halda qeyri hökumət təşkilatları xüsusi ixtisaslaşmış polis orqanının təsis olunmasını və onun tərkibinin əsasən qadınlardan ibarət olmasını təklif edirlər. İstər qısamüddətli, istər sə də uzunmüddətli mühafizə orderinin tətbiqi, digər inzibati və ya qanunvericilikdə nəzərdə tutulan və məişət zorakılığının qarşısının alınmasına yönələn tədbirlərin həyata keçirilməsinə qadın polislərin cəlb olunması daha effektiv hesab olunur və bu zaman ailədə münaqişənin dərinləşməsi prosesi baş vermir.

ABŞ-ın Beynəlxalq İnkişaf Agentliyinin (USAID) vəsaiti ilə Counterpart International təşkilatının Qadın İştirakçılığı Proqramı çərçivəsində maliyyələşən "Təmiz Dünya" Qadınlara Yardım İctimai Birliyi və Vətəndaşların Əmək

Hüquqlarının Müdafiəsi liqasından ibarət QHT Koalisiyası tərəfindən həyata keçirilən layihə çərçivəsində Azərbaycanda qadınların polis orqanlarına cəlb olunmasında mövcud olan hüquqi, sosial, iqtisadı və ənənə ilə bağlı olan problemlər tədqiq olunmuşdur. Müəyyən edilmişdir ki, ölkədə qadınların polis orqanlarında xidmət keçmələrinə əngəl yaradan hüquqi məsələlərlə yanaşı, həmçinin çoxsaylı stereotiplər *mö*vcuddur. Bu baxımdan aparılan tədqiqat *"Stereotipləri qıraq! Qadın polislərlə bağlı miflər"* adlandırılmışdır. Ümumiyyətlə Azərbaycan BMT-nin "Qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğvinə dair" Konvensiyanı və ona əlavə olunan fakultativ protokolu ratifikasiya etdikdən sonra yalnız hüquq müstəvisində deyil (qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi, yenə qanunların qəbulu, məhkəmə praktikasının təşəkkül tapması və s.) həm də zərərli ənənələrin və stereotiplərin aradan qaldırılması istiqamətində də bir sıra fəaliyyətlər həyata keçirməkdədir. Lakin hökumətin qadınlara qarşı ayrı seçkiliyin bütün formalarının ləğvi prinsipinə dair apardığı səylərə baxmayaraq, bir çox hallarda praktikada hələ də qadınlara qarşı gizli və açıq ayrı-seçkilik halları mövcuddur.

Qadınlara qarşı ayrı seçkiliyin bütün formalarının tam ləğvində müxtəlif maneələrin ortaya çıxa bilməsi labüddür. Belə ki, BMT-nin Qadınlara qarşı ayrı seçkiliyin bütün formalarının ləğv edilməsi Haqqında Konvensiyasının özündə bu cür hallar nəzərə alınmış və belə maneələr xüsusilə qeyd edilmişdir. Konvensiyanın 5-ci maddəsinin a) bəndində deyilir: İştirakçı dövlətlər "xürafatcıl düşüncələrin kökündən yox edilməsinə, cinslərdən birinin natamamlığı və üstünlüyü ideyasına və yaxud kişi və qadınların stereotip roluna əsaslanan adətlərin və digər praktikaların aradan qaldırılmasına nail olmaq məqsədilə kişi və qadınların sosial və mədəni davranış modelini dəyişdirmək" və s. kim tədbirlər həyata keçirirlər[15].

Tədqiqat qadınların daha az təmsil olunduğu fəaliyyət sahəsinə diqqət yetirmiş, polis qurumlarında qadınların iştirakının az olması səbəblərini araşdırmışdır.

Tədqiqat Bakı şəhəri və əsasən Respublikanın qərb regionları: Qazax, Ağstafa, Şəmkir, Tovuz rayonlarında təsadüfi seçmə metodikası əsasında yaşı 18-dən tutmuş 60 və daha artıq olan 300 nəfər qadın və kişi arasında aparılmışdır.

Tədqiqat nəticəsində müəyyən olunmuşdur ki, ümumilikdə ölkənin daxili işlər sistemində çalışanların cəmi 3,5 % -i qadınlardır. Bunlar da əsasən idarəetmə və infrastruktur (qospital, poliklinika polis orqanının aparatı və s.) çalışırlar. Əməliyyat işlərində isə polis qadınların sayı yox dərəcəsindədir.

Tədqiqat zamanı respondentlərə verilən suallardan biri də "qadın ailədə zorakılığa məruz qalarsa polisə müraciət etməlidirmi?" Rəyi soruşulanların 85,4 xeyr cavabını vermişdir.

Cavablardan göründüyü kimi baş verən zorakılıqla bağlı polisə müraciətlərin edilməsi müsbət qarşılanmır. Sualların şəxsi kontekstdə verildiyindən iştirakçılar stereotiplərdən nə qədər asılı olduqlarını gizlədə bilmirlər. Nəticələr bir daha baş vermiş zorakılıq hallarının əksəriyyətinin latent olaraq qalmalarını sübut edir.

[15] Stereotipləri qıraq! Qadın polislərlə bağlı miflər" adlı tədqiqat materalından. "Təmiz Dünya" Qadınlara yardım İB və Vətəndaşların Əmək Hüquqlarını Müdafiə Liqası tərəfindən ABŞ Beynəlxalq İnkişaf Agentliyinin vəsaiti ilə Counterpart İnternational təşkilatının "Qadın İştirakçılığı proqramı" çərçivəsində həyata keçirilmişdir.

Aparılan tədqiqata görə:

Ailədaxili zorakılıq zamanı qadınların polisə müraciət səbəblərinə dair sorğuda iştirak edənlərin münasibəti aşağıdakı kimi müəyyənləşmişdir:

Hansı hallarda polisə müraciət edərdiniz? (sual qadınlara ünvanlanmışdır)			
		Qadın	
	Region	şəhər	ümumi
zorakılığın istənilən forması ilə rastlaşdıqda	5,30%	12,00%	17%
uşaqlarını itirmək təhlükəsi ilə üz-üzə qaldıqda	12,00%	22,60%	35%
partnyoru qorxutmaq məqsədilə	5,30%	21,30%	27%
küçəyə atılmaq təhlükəsilə rastlaşdıqda	9%	20,00%	29,30%
ölümcül xəsarət aldıqda	12,00%	25,30%	37%
yuxarıda göstərilən bütün hallarda	3%	6,60%	9,30%

Göründüyü kimi, polisə müraciət məsələsi ciddi stereotiplərlə bağlıdır. Belə ki, rayon qadınları yalnız onlar üçün ən əziz olan bir şeyin - "uşaqlarını itirmək" və "ölümcül xəsarət" almaq təhlükəsi olduqda polisə müraciət edə biləcəklərini qeyd edirlər. Lakin hətta, onlar üçün ən əziz hesab edilən uşaqları əllərindən alındıqda belə ictimai qınaqdan və kişi polisindən çəkinərək bu fikirdən daşınırlar. Yuxarıda qeyd edilənlərlə bağlı qadınların hərəkətsizliyi bizi qadınlara münasibətdə ailədə və digər yerlərdə zorakılıq halları ilə bağlı müraciətlərin baş vermə ehtimalının olduqca az olması qənaətinə gətirir. Şəhər qadınları isə polisə bəzən "partnyoru qorxutmaq məqsədilə" müraciət edə biləcəyini etiraf etməkdən çəkinmir. Bu halın özündə müəyyən təhlükəli və gizli məqamlar ortaya çıxır. Belə ki, qadınların ərlərini "qorxutmaq" istəyi kişilərə qarşı qısqanclıq hallarından irəli gəlməsi təəssüratı yarada bilər. Bu isə birinin digəri üzərində hakimiyyətinin fərqli formada qurulması və zorakılıq hallarının tətbiqində rolların dəyişməsinə gətirib çıxara bilər. Qeyd edilənləri nəzərə alaraq, baş verən zorakılıq zamanı tərəflərin müraciətlərinin ciddi formada araşdırılması və ədalətli qərarların çıxarılması məqsədi ilə polis işçilərinin xüsusi hazırlığını zəruri edir. Ümumiyyətlə şəhər sakini olan qadınlar müxtəlif məsələlərlə əlaqədar özlərinin və uşaqlarının təhlükəsizliyi, o cümlədən digər məsələlərlə bağlı polisə müraciət etməkdə bölgə qadınlarına nisbətən daha aktivdirlər[16].

Zorakılıq baş verdikdə polisə müraciətlə bağlı problemlər mövcuddur. Tədqiqat çərçivəsində keçirilən sorğularda respondentlərin cavablandırdığı suallardan biri də aşağıdakı olmuşdur.

[16] Stereotipləri qıraq! Qadın polislərlə bağlı miflər" adlı tədqiqat materalından. "Təmiz Dünya" Qadınlara yardım İB və Vətəndaşların Əmək Hüquqlarını Müdafiə Liqası tərəfindən ABŞ Beynəlxalq İnkişaf Agentliyinin vəsaiti ilə Counterpart İnternational təşkilatının "Qadın İştirakçılığı proqramı" çərçivəsində həyata keçirilmişdir.

Ailədaxili zorakılıq zamanı qadınların polisə müraciətinə mane olan səbəblərə dair sorğuda iştirak edənlərin münasibəti aşağıdakı kimi müəyyənləşmişdir:

Ailədə zorakılıq baş verən hallarda hansı səbəbdən polisə müraciət etməzsiniz?			
	Qadın		
	Region	şəhər	Ümumi
Polisdə əsasən kişilər təmsil olunduğundan qadınların bu addımı qəbul edilmədiyi üçün	61,30%	78,60%	70%
Ailənin sirrinin kənara çıxması ictimai qınağa səbəb olduğu üçün	46,60%	68,00%	57%
Ailənin dağılmaması üçün	64%	65,30%	64,60%
Günahkar daha çox qadınlar hesab olunduğundan	52,00%	70,00%	61%
Bütün səbəblərdən	4%	14,60%	9,30%

Sorğunun bu hissəsində qadınların polisə könülsüz müraciətinin mahiyyəti aydın formada özünü biruzə verir. Qadınlar baş vermiş zorakılıq halları ilə bağlı "polis işçiləri əsasən kişilərdir", "ailələrini (öz aləmlərində) qorumağa çalışırlar" və nəhayət "daha çox günahkar hesab edilirlər" səbəblərindən polisə müraciət etmirlər. Bu cavablar, əslində, öncə qeyd etdiyimiz kimi, hələ də ictimaiyyət arasında polis haqqında olan qeyri-obyektiv yanaşmalarla əlaqədardır. Yuxarıdakı cədvəllərdə qeyd edildiyi kimi, polis haqqında təbliğatda köklü dəyişikliklərə böyük ehtiyac var.

Sorğular göstərir ki, məişət zorakılığının qurbanları polisə və digər hüquq mühafizə orqanlarına istisna hallarda müraciət edirlər:

Ailədaxili zorakılıq zamanı qadınların polisə müraciət səbəblərinə dair sorğuda iştirak edənlərin münasibəti aşağıdakı kimi müəyyənləşmişdir:

Ailədə baş verən zorakılıq zamanı qadının hansı səbəblərdən polisə müraciətinə bəraət qazandırmaq olar? (kişilərə ünvanlanıb)			
	Kişi		
	region	şəhər	ümumi
ölümcül fiziki zərbələrə məruz qaldığı zaman	2,60%	4,00%	7%
uşaqlarını itirmək təhlükəsi ilə üz-üzə qaldıqda	4,00%	5,30%	9%
küçəyə atılmaq təhlükəsi ilə rastlaşdıqda	1%	2,60%	4,00%
yuxarıda göstərilən bütün hallarda	0%	0,00%	0,00%

Ailədaxili zorakılıq zamanı qadınların polisə müraciətinə mane olan səbəblərə dair sorğuda iştirak edənlərin münasibəti aşağıdakı kimi müəyyənləşmişdir:

ailədə baş verən zorakılıq zamanı qadın hansı səbəblərdən polisə müraciət etməməlidir? (kişilərə ünvanlanıb)			
	Kişi		
	Region	şəhər	Ümumi
Qadının polisə müraciəti onun yenidən ailəyə qayıtmasına mane olacağı üçün	77,30%	69,30%	73%
Ailənin sirrini kənar şəxslərin bilməməsi üçün	86,60%	81,30%	84%
Günahkar daha çox qadın hesab olunduğu üçün	83%	52,00%	67,30%
Qadının yad kişinin (polisin) qarşısında həyat yoldaşını alçaltmaması üçün	12,00%	53,30%	71%
yuxarıda göstərilən bütün hallarda	3%	29,30%	14,60%

Kişi respondentlərin əksəriyyəti ailədə zorakılıq baş verdiyi təqdirdə qadının polisə müraciət etmələrinə qarşı çıxmış və bunu əsasən, ailənin sirrinin yayılması kimi böyük qəbahət kimi (84%) və qadının polisə müraciətinin onun yenidən ailəyə qayıtmasına mane olacağı ilə (73%) izah edirlər. Bu isə zorakılığa şərait yaradan ən başlıca amil kimi mövcud stereotiplərin və ənənələrin zəmin yaratmasını sübut edir. Tədqiqat qrupu hesab edir ki, stereotiplər və xurafatların aradan qaldırılması ilə bağlı ciddi tədbirlər həyata keçirilməyincə, polislər arasında qadınların sayı artmayınca zorakılıq halları latent olaraq qalacaq və kişi dominantlığı davamlı olaraq hökm sürəcək.

Aparılan tədqiqat və sorğular da aşkar şəkildə göstərir ki, məişət zorakılığına qarşı mübarizədə yalnız mükəmməl qanunvericilik bazasının yaradılması kifayət deyildir. Stereotiplərlə mübarizə sahəsində həm dövlət, həm də vətəndaş cəmiyyəti digər istiqamətlərdə, o cümlədən maarifləndirmə istiqamətində fəaliyyətləri artırmalıdır.

QHT koalisiyası məişət zorakılığına qarşı mübarizədə effektiv mübarizə üsulları, o cümlədən tərkibi əsasən qadınlardan ibarət olan ixtsaslaşmış polisin yaradılmasına dair müvafiq dövlət qurumlarına təklif və tövsiyyələrini təqdim etmişdir.

3.2.2. Məişət zorakılığına qarşı effektiv mübarizə aparmağa mane olan digər səbəblər:

Dəqiq statistikanın olmaması

Hazırda məişət zorakılığı halları ilə bağlı ölkədə dəqiq statistika aparılmır. Əslində belə statistikanı aparmaq praktiki baxımdan mümkün deyildir. Yalnız cinayət təqibinə səbəb olan hallar qeydə alınır. Bu isə məişət zorakılığının miqyaslarının, sayının və xarakterinin müəyyən edilməsinə imkan vermir.

"Təmiz Dünya" Qadınlara yardım İctimai Birliyinin hazırladığı "Azərbaycan Respublikasında ailədaxili zorakılıq faktlarının elektron KİV-də monitorinqinin nəticələri" nə dair hesabatda bununla bağlı aşağıdakılar göstərilir:

"2010-cu il ərzində müraciət edilən qəzet və saytların adları: Lent az, Day az, Olaylar İA, Modern az, Yeni Müsavat, Azadlıq, Xalq cəbhəsi, Şərq, Ədalət, Kaspi, Zerkalo, Ayna, Həftə içi, Bizim əsr, Mərkəz, Üç nöqtə, İki sahil.

Cinayət hadisələri ilə bağlı mütəmadi məlumat verən qəzet və saytlar əsasən: Lent az, Day az, Olaylar İA, Modern az, Yeni Müsavat, Zerkalo, Ayna, Həftə içi olmuşdur.

11 sayda elektron qəzet və 4 sayda saytların monitorinqinin nəticələrinə görə müəyyən edilmiş faktlar üzrə göstəricilər aşağıdakı kimidir.

Cədvəl 1. Ümumi məlumat

Cins üzrə	Hadisələrin sayı	Ölənlər	Ölümə qəsd
qadınlar	173	106	67
Kişilər	80	39	41
uşaqlar	7	5	2
CƏMİ	260	150	110

Elektron qəzetlərin monitorinqin bir illik nəticələrinə görə ailədə baş vermiş zorakılıq halları 173 qadının, 80 kişinin, 7 uşağın ölümü ilə nəticələnib. Halbuki bu göstəricilər əvvəlki illərdə, məsələn, 2005-ci il göstəricisinə görə cəmi 17 nəfər qadına ailədə qəsd edilmişdir".

Lakin ölkə üzrə dəqiq statistika yoxdur.

3.2.3. Məişət zorakılığına qarşı mübarizə üzrə qanunvericiliyin tətbiqi sahəsində vahid dövlət fəaliyyətinin olmaması

"Məişət zorakılığına qarşı mübarizə haqqında" qanunun və onun tətbiqini təmin etmək məqsədi ilə bir sıra normativ hüquqi aktların qəbul olunmasına baxmayaraq dövlət orqanları tərəfindən zorakılığın qarşısının alınmasına yönələn effektiv və koordinasiya olunmuş fəaliyyətlər effektiv hesab oluna bilməz.

Məişət zorakılığına qarşı mübarizədə yeganə tətbiq olunan tədbir məişət zəminində baş verən cinayət hallarının təqib olunmasıdır. Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin və bəzi vətəndaş cəmiyyəti qurumlarının həyata keçirdiyi maarifləndirici və məlumatlandırıcı kampaniyalar istisna olmaqla effektiv profilaktik tədbirlər həyata keçirilmir.

Hüquq-mühafizə orqanları əməkdaşlarının məişət zorakılığına dair maarifləndirilməsi yalnız bir dəfə 20 rayon polis idarəsində Azərbaycan Hüquqşünaslar Konfederasiyası tərəfindən həyata keçirilmişdir.

Qanunun zəif tərəflərindən biri də onun tətbiqi mexanizmlərinin effektiv olmaması ilə bağlıdır. Qanunun qəbulundan keçən bir neçə il ərzində qeyri cinayət xarakterli məişət zorakılığı hallarının qarşısının alınmasına yönələn hər hansı tədbir həyata keçirilməmişdir (maarifləndirici və məlumatlandırıcı tədbirlər istisna olmaqla)

Milli maarifləndirmə tədbirlərinə dair bir neçə müsbət nümunələr göstərilə bilər.

30 noyabr 2012-ci il tarixdə 16 günlük fəallıq kampaniyası çərçivəsində "Qadınlara qarşı zorakılığa "yox" deyək" layihəsinin yekunlarına həsr olunmuş tədbir keçirilib. Tədbir Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi (AQUPDK), BMT-nin Əhali Fondu (UNFPA), BMT-nin Qaçqınlar üzrə Ali Komissarlığı (UNHCR), BMT-nin İnkişaf Fondu (UNDP) və Rasional İnkişaf Uğrunda Qadınlar Cəmiyyəti ilə birgə təşkilatçılığı ilə baş tutub[17].

Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi Avropa İttifaqı ilə birgə TAİEX layihəsi çərçivəsində Avropa ekspertlərin iştirakı ilə 28 - 29 noyabr 2012-ci il tarixində "Ailədə uşaqların zorakılığa məruz qalmasının qarşısının alınması" mövzusunda təlim keçirilmişdir. Təlimdə Böyük Britaniyadan, İtaliyadan və Polşadan həmin sahə üzrə ekspertlər və müvafiq qurumlarının, nazirliklərinin nümayəndələri iştirak edirdilər[18].

27 noyabr 2012-ci il tarixdə Badamdar Kempinski oteldə Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, ABŞ beynəlxalq İnkişaf agentliyi, Counterpart İnternational Beynəlxalq təşkilatı ilə birgə Qadın Liderliyi mövzusunda tədbir keçirib. Tədbirdə müzakirə olunan məsələlər içərisində məişət zorakılığına qarşı mübarizə məsələləri də olmuşdur.

Qadınlara qarşı zorakılığın qarşısının alınmasına yönələn effektiv fəaliyyətlər sırasına ABŞ Beynəlxalq İnkişaf Agentliyinin maliyyələşdirdiyi Counterpart İnternational beynəlxalq təşkilatının "Qadın İştirakçılığı Proqramı" çərçivəsində vətəndaş cəmiyyəti və Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi ilə əməkdaşlıq etməklə həyata keçirilən layihələri göstərmək olar. QİP üzrə partnyor təşkilatlar olan "Təmiz Dünya" Qadınlara Yardım İctimai Birliyi və Vətəndaşların Əmək Hüquqlarını Müdafiə Liqası tərəfindən həyata keçirilən "Qadınlara münasibətdə ayrı-seçkiliyin ləğvində məlumatlandırma, maarifləndirmə və müdafiə mexanizmlərindən istifadə" layihəsi çərçivəsində məişət zorakılığı əleyhinə sosial çarx istehsal olunmuş və uzun müddət telekanallarda, o cümlədən İctimai televiziyada nümayiş etdirilmişdir.

Həmin layihə çərçivəsində maarifləndirici nəşrlər hazırlanmış, internat məktəblərində seminarlar təşkil edilmişdir. Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi ilə birgə ölkənin cənubunda yerləşən Biləsuvar rayonunda qadın liderlər üçün məişət zorakılığı və erkən nigahlar mövzusunda seminar təşkil olunmuşdur.

"Təmiz Dünya" Qadınlara Yardım ictimai Birliyi ATƏT-in Bakı ofisinin maliyyə dəstəyi ilə, 2011-ci ildən başlayaraq "Məişət Zorakılığınımn qarşısının alınması haqqında Qanuna dəstək proqramı çərçivəsində "Qaynar Xətt" xidmətini təşkil etmişdir.

2011 –ci ildə Qaynar xəttə dail olan zənglərin statistikası 970, 2012 ci ildə daxil olan zənglərin statistikası 3000 yaxın olmuşdur.

3.2.4. Məişət zorakılığının qarşısının alınması üçün cəza və sanksiyalarla bağlı qanunvericiliyin vəziyyəti

"Məişət zorakılığına qarşı mübarizə haqqında" qanunun qəbulu bir sıra qanunvericilik aktlarına əlavə və dəyişikliklərin həyata keçirilməsini zəruri etmişdir. Bu

[17] Mənbə: http://scfwca.gov.az/news/a-447.html
[18] Mənbə: http://scfwca.gov.az/news/a-444.html

baxımdan Cinayət və İnzibati Xətalar Məcəllələrinə müvafiq əlavə və dəyişikliklər edilməsi nəzərdə tutulurdu.

Xüsusən Məişət zorakılığına qarşı mübarizə haqqında qanunun tələblərindən irəli gələrək qısamüddətli və uzunmüddətli mühafizə orderinin tətbiqi inzibati xətalar məcəlləsində bir sıra yeni məsuliyyət növlərinin müəyyən edilməsini zəruri etmişdir.

Cinayət Məcəlləsində Məişət zorakılığı ilə bağlı birbaşa cəza nəzərdə tutulmasa da, məcəllədə

Qəsdən sağlamlığa az ağır zərər vurma (127-ci maddə), Qəsdən sağlamlığa yüngül zərər vurma (128), Əzab vermə (133) və s. maddələr nəzərdə tutulmuşdur ki,bu maddələr həmçinin məişət zorakılığı hallarında müvafiq olaraq tətbiq olunur.

Bununla belə qanunun qəbulu İnzibati Xətalar Məcəlləsində müvafiq sanksiyaların nəzərdə tutulmasını tələb edir. Cinayət əməli hesab olunmayan zorakılıqların qarşısının alınması üçün İnzibati Xətalar Məcəlləsində bir sıra müddəalar nəzərdə tutulur.

İnzibati Xətalar Məcəlləsinin 38-1 maddəsi döymə, 38-2 maddəsi isə "Məişət zorakılığının qarşısının alınması haqqında qanunvericiliyin pozulması" adlanır.

Bu maddələrə əsasən törədilən əməl cinayət məsuliyyətinə səbəb olmursa müxtəlif pul cərimələri tətbiq olunur.

Lakin qanunda nəzərdə tutulan qısamüddətli və uzunmüddətli mühafizə orderinin tətbiqidən sonra belə məhdudiyyətin pozulmasına dair qərarı pozan şəxslərə dair konkret maddələr 2013-cü ilin əvvəlinə qədər Məcəlləyə daxil edilməmişdir.

Məişət zorakılığına qarşı effektiv mübarizənin tətbiq olunmamasının digər mənfi nəticələrindən biri də ailələrin dağılmasıdır. Ölkə məhkəmələrində nigahın pozulması ilə bağlı baxılan işlərin əksəriyyətində nigahın pozulmasını tələb edən qadınlar, buna səbəb kimi onlara qarşı müxtəlif zorakılıqların olmasını göstərirlər.

İnsan Hüquqları üzrə hüquqşünaslar Komitəsinin 2012-ci ildə "qadın hüquqlarının məhkəmələrdə monitorinqi" layihəsi çərçivəsində hazırlanmış hesabatda nigahın pozulma səbəblərinin əsasən aşağıdakılardan ibarət olduğu göstərilir.

"Nigahın pozulmasının əsas səbəbləri kimi qadının ailədaxili zorakılığa məruz qalması, ailəyə yaxın qohumlar tərəfindən edilən müdaxilələr, xəyanət, ərin zərərli vərdişlərə malik olması, fiziki problemlər (uşaqların olmaması), tərəflərin xasiyyətlərinin uyğunsuzluğu və s. olmuşdur.

Ailədaxili zorakılıq –monitorinqlərlə müəyyən edilmişdir ki, boşanmaların böyük hissəsində ailədaxili zorakılıq halları əsas səbəblərdən biridir. Müşahidələr ğöstərib ki, cox hallarda qadınlar boşanmadan sonra onlara olan ictimai münasibət, bəzən isə yaxın qohumları tərəfindən qəbul edilməməsi təhlükəsi qarşılığında onlar ailəni qoruyub saxlamaq xatirinə pis ərləri tərəfindən edilən zorakılıqlara uzun müddət dözməli olurlar.

Müəyyən edilib ki, yaxın qohumları ilə birgə yaşayan gənc ailələrdə ailə daxili zorakılıq halları daha çox olub.

Monitorinqi aparılan 153 məhkəmə prosesinin yarısından coxunda (təxminən 53%) nigahın pozulmasının əsas səbəbi kimi ailə daxili zorakılıq qeyd edilib.

Araşdırmalarla müəyyən olunub ki, ailə daxili zorakılıq hallarının baş verməsinə rəvac verən amillər arasında yaxın qohumların ailələrə (əsasən gənc ailəyə) müdaxiləsi, ərin işləməməsi, ərin zərərli vərdişlərə (alkoqolizm və ya narkomaniya) malik olması və s. olmuşdur.

Kənar müdaxilələr - ən çox ərin anası və bacısı tərəfindən edilən müdaxilələr nəzərdə tutulur. Bu halda müşahidə edilən boşanma işlərində aparılan araşdırmadan məlum olub ki, tərəflərin özləri arasında heç bir problem yoxdur və hətta onların boşanmağa marağı da yoxdur. Müşahidələr göstərib ki, əksər hallarda kənar müdaxilələrin ailələrin dağılmasına təsir gücü əsasən işsizlik, maddi asılılıq və şəxsi iradə zəifliyindən doğub. Belə ki, yenicə ailə qurmuş ailələr özləri ailənin maddi tələbatlarını ödəməyə çətinlik çəkdiklərinə görə valideynlərindən dəstək almalı olur və bu hal da axırıncıları söz sahibi edir.

Ərin zərərli vərdişlərə malik olması -ər narkotik vasitə və ya spirtli içki qəbul edərək evə gec gəlir və belə maddələrin təsiri altında öz arvadı və uşaqları ilə normal davranmır. Bundan başqa belə ərlər adətən işləmir, ailənin maddi tələbatını ödəyə bilmir və nəticədə tərəflər arasında narazılıqlar yaranır.

Müşahidə edilən boşanmalarda səbəb kimi ərin zərərli vərdişlərinin rolu təxminən 12% olmuşdur.

Sonsuzluq (uşaqların olmaması) – tərəflərdən birinin sonsuzluqdan əziyyət çəkməsi. Bu halın boşanmağa gətirib çıxarmasına əsasən kənar müdaxilələr səbəb olur. Müşahidə edilən boşanmalarda səbəb kimi sonsuzluğun rolu təxminən 4% olmuşdur.

Xarakter uyğunsuzluğu -bu ifadə tərəflərin adətən ifadə etməyə utandıqları, demək istəmədikləri və yaxud nəyi isə pərdələmək üçün istifadə etdikləri şablon fikirdir. Bəzən isə həqiqətən də tərəflər xasiyyət uyğunsuzluğu yaşayırlar. Müşahidə edilən boşanmalarda səbəb kimi xarakter uyğunsuzluğunun rolu təxminən 24% olmuşdur.

Xəyanət -Müşahidə edilən boşanmalarda səbəb kimi ərin xəyanətinin rolu 3% olmuşdur.

İşsizlik - Müşahidə edilən boşanmalarda səbəb kimi işsizliyin rolu 4% olmuşdur.[19]

Rəsmi boşanmalarda məhkəmə qərarına əsasən qadının ərinin evində yaşamaq hüququnun tanınmasında sonra qadının ər evində yaşadığı dövrdə təkrar zorakılığa məruz qalması halları (tədqiqi olunmamış sahə)

3.3. İnsan alveri

23. Komitə iştirakçi-dövlət tərəfindən insan alveri ilə mübarizə istiqamətində geniş tədbirlərin görülməsini, xüsusilə də 2008-ci ildə bütün hüquq-mühafizə orqanları əməkdaşlarının üzərinə insan alverilə bağlı halları insan alverilə mübarizə bölməsinə yönəltmək öhdəliyi qoyan sərəncamın verilməsini alqışlayaraq, eyni zamanda belə halların bundan sonra da yayılmasından, eləcə də xüsusilə qonşu ölkə ilə münaqişə şəraitində insan alverinin əsas səbəblərinin aradan qaldırılmasına dair kifayət qədər tədbirlərin görülməməsindən narahatlığını bildirir. Bundan əlavə, Komitə belə alverin qurbanları üçün sığınacaqların yoxluğundan, həmçinin belə qadınların məruz qaldığı rüsvayçılıq damğasının onların cəmiyyətdə reinteqrasiyasına mane olduğundan narahatdır.

---

[19] İnsan hüquqları üzrə hüquqşünaslar komitəsi: “Qadın hüquqlarının məhkəmələrdə monitorinqi ” layihəsi üzrə yekun hesabatı: mənbə: http://www.legalforum.az/?cat=reports&id=402

24. **Komitə iştirakçı-dövləti insan alveri ilə mübarizə sahəsində qanunvericiliyin tam həcmdə tətbiqini və insan alveri ilə mübarizə sahəsində fəaliyyət planı və digər tədbirləri mütəmadi nəzarət və onların təsir gücünün qiymətləndirilməsi ilə həyata keçirilməsini təmin etmək istiqamətində səylərini davam etdirməyə çağırır. Komitə iştirakçı-dövləti insan alver ilə məşğul olanları sistematik əsasla təhqiq etməyə, cinayət məsuliyyətinə cəlb etməyə və cəzalandırmağa israrla çağırır. Bundan başqa, o, iştirakçı-dövlətə insan alveri qurbanlarının sosial inteqrasiyası və reablitasiyasının təminatı, o cümlədən bunun əlavə sığınacaqlar yaradılması hesabına həyata keçirilməsi sahəsində səylərini davam etdirməyi məsləhət görür. Komitə əvvəlki tövsiyyələri istiqamətində iştirakçı-dövlətləri insan alverinin əsas səbəblərini aradan qaldırmaq, bununla da potensial qurbanların zəifliyinin və onların alverçilər tərəfindən istismarının qarşısını almaq üçün tədbirlər görməyə çağırır.**

Fahişəliyin istismarı

25. Komitə qadın fahişəliyinin istismarı hallarının yayılma miqyası, o cümlədən fahişəliyin yayılmasının sosial-iqtisadi səbəblərinin aradan qaldırılmasına dair səylər, fahişəliyi atmaq istəyən qadınlara yardım göstərilməsi tədbirləri barədə məlumatların məhdudluğundan təəssüflənir.

26. **Komitə iştirakçı-dövləti qadın fahişəliyinin istismarı probleminin öyrənilməsi üçün elmi araşdırmalar aparılmasını təşkil etməyə israrla çağırır. Bu araşdırmaların nəticəsi hərtərəfli və ünvanlı yardımın göstərilməsi proqramının genişləndirilməsi üçün əsas ola bilər. O, iştirakçı-dövləti qadın və qızları fahişəliyə vadar edən səbəbləri aradan qaldırmağa yönəlmiş tədbirlərin effektivliyini yüksəltməyi, fahişəliklə məşğul olan qadın və qızların cəmiyyətdə reabilitasiya və reinteqrasiyasına, fahişəliyi atmaq istəyən qadınlara yardım göstərilməsinə dair mərkəzlər yaratmağı təmənna edir.**

Azərbaycan Respublikası BMT-nin "Transmilli mütəşəkkil cinayətkarlığa qarşı" Konvensiyasına və onu tamamlayan "İnsan alverinin, xüsusən qadın və uşaq alverinin qarşısının alınması, aradan qaldırılması və cəzalandırılması haqqında" Protokoluna (Palermo Protokolu) qoşulduqdan sonra 28 iyun 2005-ci il tarixində "İnsan alverinə qarşı mübarizə haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu qəbul edilmiş və beləliklə də 30 sentyabr 2005-ci il tarixində insan alveri cinayət əməli Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində cinayət növü kimi təsbit edilərək 144-1-ci maddəsində öz əksini tapmışdır. Cinayət Məcəlləsinin 144-2 maddəsi də məcburi əməyə görə cinayət təqibini nəzərdə tutur.

3.3.1. İnsan Alverinə qarşı mübarizə sahəsində qanunvericiliyin vəziyyəti

"İnsan alverinə qarşı mübarizə haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 1.0.1-ci maddəsində verilmiş anlayışa əsasən, insan alveri, zor tətbiq etmək hədəsi ilə və ya zor tətbiq etməklə, hədə-qorxu və ya digər məcbur etmə vasitələri ilə, oğurlama, dələduzluq, aldatma yolu ilə, təsir imkanlarından və ya zəiflik vəziyyətindən sui-istifadə etməklə, yaxud digər şəxsə nəzarət edən şəxsin razılığının alınması üçün maddi və sair nemətlər, imtiyazlar və ya güzəştlər verməklə və ya almaqla in-

sanların istismar məqsədilə cəlb edilməsi, əldə edilməsi, saxlanılması, gizlədilməsi, daşınması, verilməsi və ya qəbul edilməsi kimi təsbit edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 144-1-ci maddəsində isə insan alveri şəxsin alqı-satqısı və ya ona sahibliklə əlaqədar digər əqdlərin bağlanması, yaxud onun istismar məqsədilə Azərbaycan Respublikasının dövlət sərhədindən keçirilməsi üçün və ya eyni məqsədlə digər şəxslərə verilməsi üçün cəlb edilməsi, əldə edilməsi, saxlanılması, gizlədilməsi, daşınması, verilməsi və ya qəbul edilməsi kimi təsbit edilmişdir.

Aparılan təhlillər nəticəsində bu anlayışlar arasında aşağıdakı uyğunsuzluqlar aşkar edilmişdir:

Qanunda insan alverinə verilən anlayışda sadalanan əməllərin göstərilən üsullarla və istismar məqsədilə törədilməsinin insan alveri əməli kimi tanınmasına baxmayaraq Məcəllədə verilmiş anlayışda həmin əməllərin törədilməsi məqsədi qeyd edilsə də onun törədilməsi üsulları öz əksini tapmamış və beləliklə hüquqi əhəmiyyət kəsb etməməsi ilə nəticələnmişdir. Halbuki, insan alveri cinayət əməlinin törədilməsində cinayət tərkibi əlamətləri üzrə qiymətləndirilməsi zəruri olan üç sual və ya üç element vardır ki, bunların da biri məhz insan alverinin törədilməsi üsulları ilə bağlıdır. Belə ki, insan alveri cinayət hadisəsi qeyd edilən üsullardan ən azı biri istifadə edilməklə, istismar məqsədilə və sadalan əməllərin biri və ya bir neçəsi həyata keçirilməklə baş verə bilər. Buradan da aydın olur ki, insan alveri cinayət hadisəsi üzrə cavabını tapması zəruri olan üç sual:necə? (hansı üsulla?), niyə? (hansı məqsədlə?), nə? (hansı əməl?) suallarıdır.

İnsan alveri qurbanı gələcəkdə istismar edilməsi üçün potensial qurban olarkən onun istismara cəlb edilməsi üsulları mütləq formada insan alverçisi tərəfindən müəyyən olunaraq yerinə yetirilmiş olur. Çünki heç bir şəxs öz azadlığının məhdudlaşdırılaraq istismar edilməsinə və bir növ "sahibi" olduğu insan alverçisinin "mülkiyyət"inə çevrilməsinə heç bir halda razı ola bilməz. Buna görə də insan alveri qurbanının zor tətbiq etmək hədəsi ilə və ya zor tətbiq etməklə, hədə-qorxu və ya digər məcbur etmə vasitələrilə, oğurlama, dələduzluq, aldatma yolu ilə, təsir imkanlarından və ya zəiflik vəziyyətindən sui-istifadə etməklə, yaxud digər şəxsə nəzarət edən şəxsin razılığının alınması üçün maddi və sair nemətlər, imtiyazlar və ya güzəştlər verməklə və ya almaqla göstərilən məqsəd üçün ən azından cəlb edilməsi insan alveri əməli üzrə iştirakçı tərəfindən həyata keçirilmiş olur. Bu günədək ifşa edilmiş insan alveri əməlləri üzrə təhlil göstərir ki, qurbanlar insan alveri əməli üzrə iştirakçı tərəfindən daha çox aldadılmaları, onların etibarlarından sui-istifadə edilmələri nəticəsində istismara məruz qalırlar.

Qanunda verilən anlayışda insan alveri əməllərinin dəqiq dairəsi müəyyən edilmiş və həmin anlayışda Məcəllədə göstərildiyi kimi şəxsin alqı-satqısı və ya sahibliklə əlaqədar əqdlərinin bağlanması kimi əməllər öz əksini tapmamışdır. Bu da öz növbəsində şəxsin alqı-satqısı əməlinin Qanunda göstərilən üsullar və istismar məqsədi olmadan törədildiyi təqdirdə Cinayət Məcəlləsində öz əksini tapdığı üçün insan alveri cinayəti kimi tövsif edilməsinə gətirib çıxarır.

Buna misal olaraq ananın öz övladını müəyyən güzəşt, mənfəət və s. müqabilində digər şəxsə heç bir istismar məqsədi olmadan verməsini göstərmək olar. Məcəllədə insan alverinə verilən anlayışa görə bu əməl insan alveri əməli kimi tövsif edilməlidir. Əslində isə insan alveri cinayət əməli bilavasitə şəxsin azadlığı əleyhinə olmaqla onun istismar edilməsi ilə əlaqədardır. O cümlədən uşağın qərar qəbul etmə

prosesində iştirakının mümkünsüzlüyü, onun insan alveri qurbanına çevrilməsinə əsas verir.

Qeyd edilən misalda hər hansı insan alveri əməlinin baş verməsini vurğulamaq bir xeyli çətindir. Çünki göstərilən əməlin törədilməsi heç bir halda şəxsin azadlığını pozmur və ya onun istismar edilməsi məqsədilə törədilmir. Təcrübədə bu kimi hadisələrə rast gəlinməsinə baxmayaraq heç bir halda həmin əməllərin istismar məqsədilə törədilməsi öz təsdiqini tapmamışdır. Əksər hallarda uşaq bir şəxsdən digər şəxsə himayəyə və ya övladlığa verilərək bir növ təhvil verən tərəfi valideyn hüquqlarından azad etmiş olur.

Şəxsin alqı-satqısının və ya ona sahibliklə əlaqədar digər əqdlərin bağlanması kimi əməllərin insan alveri anlayışına əlavə olunmasına zərurətin olmadığını isbatlayan bir çox xüsusatlar var ki, onlardan əsası göstərilən əməllərin insan alveri əməli daxilində istismar məqsədilə törədildiyi halda ehtiva olunmasıdır. Hər bir halda məlumdur ki, bu növ cinayətlərin törədilməsində iştirakçı olan hər bir şəxsin bu və ya digər formada niyyəti olur. Bu niyyətləri tamah, intiqam, güzəşt və ya mənfəət əldə etmək və s. kimi göstərmək olar. Təqsirkar tərəf hər hansı niyyətlə şəxsi istismar məqsədilə digər tərəfə verdiyi və digər tərəf şəxsi eyni qaydada qəbul etdiyi təqdirdə həmin şəxsin alqı-satqısı timsalında əməl baş vermiş olur. Həmçinin göstərilən bu ictimai təhlükəli əməl əqd bağlanması ilə sistemləşirsə şəxsə sahibliklə əlaqədar əqdin bağlanması əməli də həyata keçirilir.

Qurbanlar pulsuz hüquqi yardım almaq hüququna malikdirlər. Qurbanlar pulsuz hüquqi yardım və bu yardımı göstərən təşkilatlar barədə xüsusi polis qurumu və qeyri-hökumət təşkilatlarından məlumat alırlar.[20]Qurbanlara pulsuz tibbi yardımın göstərilməsi Azərbaycan Respublikasının Səhiyyə Nazirliyi tərəfindən təşkil edilir. Qeyd etmək lazımdır ki, qurbanların hər hansı tibbi müayinəsi qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla, yalnız onların razılığı əsasında həyata keçirilir. Tibbi yardım göstərilərkən qurbanların zəruri tibbi ehtiyacları tam ödənilməli, hər biri ilə nəzakətlə davranılmalıdır.[21]Qurbanların psixoloji yardıma ehtiyacları təmin edilir.[22]

İnsan alveri qurbanlarının peşə vərdişlərinin bərpasına yönəlmiş peşə reablitasiyasının həyata keçirilməsi, onların peşə hazırlığının, yenidən hazırlığının və məşğulluğunun təmin edilməsi, onlara təhsillərinin davam etdirilməsi ilə bağlı köməklik göstərilməsi insan alveri qurbanlarının sosial reablitasiyasının əsas istiqamətləridir.[23]

“İnsan alverinə qarşı fəaliyyət üzrə” Avropa Şurasının Konvensiyanın 13–cü maddəsinə əsasən, əgər hər hansı bir şəxsin həqiqətən də qurban olduğunu söyləməyə əsas varsa, hər Tərəf öz daxili qanunları ilə onun özünə gəlməsi və olanlar barədə düşünməsi üçün 30 gün vaxt verməlidir. Bu dövr insanın özünə gəlməsi və onu oğurlayanların təsiri altından çıxaraq şüurlu surətdə səlahiyyətli orqanlarla əməkdaşlıq etmək qərarına gəlməsi üçün kifayətdir. Bu dövr ərzində ona qarşı zorla ölkədən qovulma tədbiri həyata keçirmək mümkün deyil. Bu şərt səlahiyyətli dövlət orqanlarının müvafiq prosedurlarda, xüsusilə də qanun pozuntularının tədqiq edilməsi zamanı həyata keçirdiyi fəaliyyətə aid

[20] İnsan alverı qurbanları ilə bağlı Milli İstiqamətləndirmə Mexanizmi Qaydaları, bənd 3.1
[21] İnsan alverı qurbanları ilə bağlı Milli İstiqamətləndirmə Mexanizmi Qaydaları, bənd 3.3
[22] İnsan alverı qurbanları ilə bağlı Milli İstiqamətləndirmə Mexanizmi Qaydaları, bənd 3.4
[23] İnsan alverı qurbanlarının sosial reabilitasiyasının həyata keçirilməsi Qaydaları, bəndlər 6.4-6.6

deyil. Bu dövr ərzində Tərəflər aidiyyatı olan şəxslərin onların ərazisində qalmalarına nəzarət etməlidirlər.

İnsan Alverinə qarşı Mübarizə haqqında Qanunun əvvəlki redaksiyasında insan alveri qurbanlarına düşünmə üçün vaxtın verilməsi nəzərdə tutulmamışdır. Milli Məclis 19 aprel 2013-cü il tarixində "İnsan alverinə qarşı mübarizə haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Qanununa əlavə və dəyişikliklər etmiş və indiki redaksiyadə bərpa və fikirləşmə ilə bağlı müddəa nəzərdə tutulur. Bunun üçün qanunda 30 gün müddət təyin edilir.

Azərbaycan Respublikasında insan alveri qurbanlarına düşünmə və özünə gəlmə üçün vaxt verilməsi nəzərdə tutulmasa da, Konvensiyada və digər beynəlxalq sənədlərdə nəzərdə tutulmuş insan alverı qurbanlarının sosial reablitasiya və reinteqrasiya dövründə ölkədən çıxarılmaması öz əksini tapmışdır. Lakin bununla bağlı qanunna əlavə və dəyişikliklərlə bağlı təkliflər paketi Milli Məclisə təqdim olunmuşdur.

Belə ki, Azərbaycan Respublikasının "İnsan alverinə qarşı mübarizə haqqında" qanuna əsasən, əcnəbi və ya vətəndaşlığı olmayan şəxs insan alverindən zərərçəkmiş şəxs hesab olunduqda, onun barəsində 1 il müddətində Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənara inzibati qaydada çıxartma tətbiq edilmir. [24]

3.3.2. İnsan alverinə qarşı mübarizə ilə bağlı yeni normativ-hüquqi aktlar

Milli Koordinatorun ölkə parlamentinə 2012-ci il üzrə insan alverinə qarşı mübarizəyə dair illik hesabatında göstərilir ki, "Milli Fəaliyyət Planına uyğun olaraq, hesabat ilində, Cinayət Məcəlləsinə hüquqi şəxslərin məsuliyyətini, uşaq pornoqrafiyasının dövriyyəsini cinayət tərkibi kimi müəyyən edən normalar əlavə edilmiş, habelə insan alverinin və məcburi əməyin qurbanları da daxil olmaqla çətin həyat şəraitində yaşayan şəxslərə dövlət qayğısının hüquqi, iqtisadi və təşkilati əsaslarını tənzimləyən "Sosial xidmət haqqında" Qanun qəbul olunmuşdur. Nazirlər Kabineti tərəfindən - insan orqan və toxumalarının transplantasiyası qaydaları və şərtləri, bu əməliyyatların həyata keçirildiyi ixtisaslaşdırılmış tibb müəssisələrinin siyahısı, transplantasiya üçün insan orqan və toxumalarının götürülməsi, hazırlanması və saxlanması qaydaları təsdiqlənmişdir"[25].

3.3.3. İnsan alverinə qarşı mübarizə tədbirləri

İnsan alverinə qarşı mübarizə tədbirləri əsasən cinayətin profilaktikası, cinayət təqibi və maarifləndirmə tədbirlərindən ibarətdir. Dövlət tərəfindən yaradılmış ixtisaslaşmış polis qurumu İnsan alveri qurbanları ilə bağlı Milli İstiqamətləndirmə Mexanizmi çərçivəsində insan alverinə qarşı kompleks mübarizə tədbirləri həyata keçirilir. İnsan alverinə qarşı mübarizə üzrə Milli Koordinator hər il ölkə parlamentinə-Milli Məclisə "Azərbaycan Respublikasında insan alverinə qarşı mübarizəyə dair" hesabat təqdim edir. Milli Koordinatorun 2012-ci il üçün hesabatında göstərilir ki, "2012-ci

[24] İnsan alverinə qarşı mübarizə haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu, maddə 20.1
[25] İnsan Alverinə Qarşı Mübarizə üzrə Milli Koordinator, daxili işlər nazirinin müavini Vilayət Eyvazovun Azərbaycan Respublikasında insan alverinə qarşı mübarizəyə dair -٢٠١٢ci il üzrə hesabatı

ilin 10 ayında həyata keçirilmiş əməliyyat-profilaktik tədbirlərlə 85 insan alveri faktı aşkar edilmiş, 2 mütəşəkkil dəstə və 6 cinayətkar qrup zərərsizləşdirilmişdir. Bu növ hüquqa zidd əməllərə görə 20 nəfər tutulmuşdur ki, onlardan da 10-u məhkəmələr tərəfindən 5 ildən 10 ilədək müddətə azadlıqdan məhrum olunmuşdur. Beynəlxalq axtarış elan edilmiş təqsirləndirilən şəxslərdən 3-nün yeri İnterpol xətti ilə müəyyən olunaraq istintaq orqanlarına təhvil verilmiş və hazırda 22 nəfərin axtarışı davam etdirilir. Müəyyən edilmiş 53 qurbandan 19-u Türkiyəyə, 12-si İrana, 2-i Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinə, 14-ü Rusiya Federasiyasına aparılmış, 6-sı ölkə daxilində istismara cəlb olunmuşdur. Sığınacağa yerləşdirilmiş 43 qurbanın hər birinə zəruri yardımlar göstərilmişdir"[26]. Cinayətlərdən zərər çəkmiş 35 nəfərə birdəfəlik, 18-nə isə Kömək Fondundan müvafiq müavinətlər verilmişdir. İbtidai istintaq və məhkəmə prosesləri dövründə bütün qurbanlar müdafiəçilər ilə təmin olunmuşdur. İnsan alveri cinayətlərinin profilaktikası çərçivəsində ictimai mənəviyyat əleyhinə olan 115 cinayət aşkarlanaraq 85 nəfər məsuliyyətə cəlb edilmişdir. Bu hüquqpozmalarla bağlı, barəsində inzibati tənbeh tədbiri görülmüş 450-dək qadının hər biri müvafiq indikatorlar əsasında sorğulara cəlb edilmiş, lakin onların insan alverinin qurbanı olması təsdiqlənməmişdir[27].

Qeyd olunmalıdır ki, insan alverinin formalarından biri olan seksual istismarın qarşısının alınması istiqamətində nisbətən səmərəli fəaliyyət fonunda məcburi əməyə cəlb etmə ilə bağlı faktların müəyyən edilməsi, məcburi əməyə cəlb edən işəgötürənlərlə mübarizə sahəsində fəaliyyətlər o qədər də uğurlu deyildir. Milli koordinatorun 2012-ci il üçün hesabatında məcburi əməyə cəlb etmə halları ilə bağlı göstərilir: "İnsanların məcburi əməyə cəlb edilməsi ilə bağlı 2 cinayət faktı qeydə alınmışdır. Məcburi əmək hallarının müəyyən edilməsi məqsədilə, Dövlət Əmək Müfəttişliyi Xidməti, Azərbaycan Sahibkarlar Konfederasiyası və qeyri-hökumət təşkilatları ilə birgə müxtəlif tikinti şirkətlərində, sənaye müəssisələrində və daş karxanalarında monitorinqlər davam etdirilmişdir. Dövlət Əmək Müfəttişliyi Xidməti ilə birgə keçirilən 5.022 yoxlama nəticəsində, işçilərə gecikdirilmiş əmək haqları üzrə 305.880 manat, dəymiş zərərə görə 27.722 manat, habelə 22.155 manat məbləğində sosial müavinət və kompensasiyalar ödədilmişdir. Müxtəlif inşaat sahələrində çalışan 10.845 işçi ilə əmək müqaviləsinin bağlanması təmin edilmişdir. Dövlət Miqrasiya Xidmətinin 484 obyektdə apardığı yoxlamalarla iki mindən çox əcnəbinin və vətəndaşlığı olmayan şəxsin işə cəlb edilməsi qaydalarını pozmuş 235 hüquqi və fiziki şəxs barəsində müvafiq tədbirlər görülmüşdür"[28].

Lakin bu göstərilən pozuntular inzibati xətalar kimi qeydə alınmışdır. Bu hallarla bağlı cinayət təqibi həyata keçirilməmişdir. Baxmayaraq ki, bir çox hallarda əcnəbi fəhlələrin paspotları əllərindən alınmış və onlara nisbi hərəkət məhdudiyyətləri müəyyən edilmişdir.

[26] İnsan Alverinə Qarşı Mübarizə üzrə Milli Koordinator, daxili işlər nazirinin müavini Vilayət Eyvazovun Azərbaycan Respublikasında insan alverinə qarşı mübarizəyə dair 2012-ci il üzrə hesabatı
[27] İnsan Alverinə Qarşı Mübarizə üzrə Milli Koordinator, daxili işlər nazirinin müavini Vilayət Eyvazovun Azərbaycan Respublikasında insan alverinə qarşı mübarizəyə dair 2012-ci il üzrə hesabatı
[28] İnsan Alverinə Qarşı Mübarizə üzrə Milli Koordinator, daxili işlər nazirinin müavini Vilayət Eyvazovun Azərbaycan Respublikasında insan alverinə qarşı mübarizəyə dair 2012-ci il üzrə hesabatı

3.3.4. İnsan Alveri Qurbanlarına yardımlar

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 09.11.2005-ci il tarixli 203 saylı qərarına əsasən Bakı şəhərində insan alveri qurbanlarının müvəqqəti yaşaması üçün xüsusi müəssisə - sığınacaq təsis edilmişdir. Bu məqsəd üçün Bakı şəhərində 3 mərtəbəli bina ayrılmışdır. Burada 50 çarpayı yerləşdirilmişdir. Bina tam təmirdən çıxmış və beynəlxalq standartlara uyğun müasir avadanlıqlarla təchiz edilmişdir. Sığınacaqda, mətbəx və yemək otağı, 22 yataq otağı, hər mərtəbədə sanitar qovşaq və duş otaqları, sığınacağın işçiləri üçün otaqlar, anbar, camaşırxana, psixoloji yardım üçün otaq, müsahibə otağı, görüş otağı (ailə və yaxınları ilə), idman zalı, uşaqlar üçün dərs otağı, uşaqlar üçün oyun otağı, tele-video aparatura ilə təchiz edilmiş dincəlmək üçün xollar insan alveri qurbanlarının istifadəsindədir. Sığınacağın eyni zamanda 50 nəfəri yerləşdirmək imkanı vardır[29].

Sığınacaq tərəfindən insan alveri qurbanlarına aşağıdakı xidmətlər göstərilir:

Mütəxəssisin konsultasiyası.

Sığınacaqda insan alveri qurbanlarının reabilitasiyası üçün təqdim olunan xidmətlərdən biri mütəxəssis konsultasiyasıdır. Konsultasiyalar fərdi və ya qrup şəklində ola bilər.

Qrup konsultasiyaların məqsədi insan alveri qurbanlarına şəxsiyyət səriştələrinin və öz hisslərini sərbəst ifadə etmək üçün təhlükəsiz və əlverişli şəraitin yaradılmasından ibarətdir. Belə konsultasiyalar zamanı insan alveri qurbanları başqa qurbanların hadisələri ilə tanış olurlar, artıq reabilitasiya keçmiş qurbanların öz üzərində işləmələri ilə tanış olurlar v.s. Bu cür konsultasiyalarda insan alveri qurbanların iştirakı yalnız onların könüllü razılığı əsasında həyata keçirilir. Konsultasiyanın mövzuları ailə münasibətləri, şəxsi ləyaqət hissi, depressiya, narahatlıq, stressin azaldılması, qidalanma, gigiyena v.s.

Tibbi yardım.

İnsan alveri qurbanının fiziki və ruhi rifahı, onun bərpası üçün əsas amildir. Sığınacaqda hər bir insan alveri qurbanı üçün onların könüllü razılığı əsasında tibbi yardım göstərilir. Tibbi yardım ambulator və ya göndərişlə ola bilər. Hər bir halda tibbi yardım göstərən həkimlə məxfilik müqaviləsi bağlanır. Tibbi xidmətlər insan alveri qurbanına onun sığınacaqda yaşadığı ilk gündən ona təklif olunur. Qurbana, sığınacaqda göstərilən tibbi xidmət, tibbi müayinə və müalicə, müalicənin aparılması haqqında məlumat verilir, həmçinin müayinədən əvvəl və sonrakı vəziyyət, xəstəliklərə dair məsləhətlər verilir. Bütün məlumatlar insan alverinin başa düşdüyü dildə ona təqdim olunur.

Sığınacaq dövründə insan alveri qurbanı ilkin tibbi müayinədən keçir. Analizlər verirlər (qanın və sidiyin ümumi analizi, HİV, viruslar, B və C hepatitin analizi, v.s.) və diaqnostik prosedurlardan (qarın nahiyəsinin ultrasəs müayinəsi USM v.s) keçirlər, həkim ginekoloq tərəfindən müayinə olunurlar. İnsan alveri qurbanında hər hansı xəstəlik tapıldıqda onlara müalicə kursları təyin edilir. İnsan alveri qurbanlarında olan müxtəlif xəstəliklərin müayinəsi və müalicəsi üçün sığınacaq tərəfindən ixtisaslaşdırılmış tibbi müəssisələrə göndərişlər verilir. Sığınacaqda göstərilən bütün xidmətlər insan alveri qurbanlarının könüllü razılıqları əsasında aparılır.

[29] "Təmiz Dünya" Qadınlara yardım ictimai birliyi.İnsan alveri qurbanlarının reabilitasiya və reinteqrasiya sahəsində milli tədbirlərin qanunvericilik və praktiki quruluşunun təhlili. Bakı şəhəri 2010-cu il.

Psixoloji yardım.

İnsan alveri qurbanlarının reabilitasiyası üçün onlara sığınacaqda psixoloji konsultasiyalar və psixoloji yardım göstərilir. Psixoloji yardım, psixoprofilaktik, psixodiaqnostik, psixokorreksiya tədbirləri və psixoloji məsləhət vasitələri ilə həyata keçirilir. Psixoloji yardım vasitəsilə insan alveri qurbanının psixoloji durumu barədə, qurbanın keçirdiyi travmalar, iztirablar, onların dərəcələri barədə məlumat əldə edilir, qurbanların daxili imkanları, həmçinin insan alveri qurbanının reabilitasiyası üçün ehtiyacları öyrənilir. Sonradan psixoloji konsultasiyanın nəticələri, insan alveri qurbanının fərdi sosial planın hazırlanmasında istifadə edilir. Fərdi sosial planda hər bir qurban üçün fərdi qaydada onun reabilitasiyası üçün ehtiyacları qeyd olunur.

Psixiatrik və digər yardım.

Ehtiyac olduqda qurbanların könüllü razılığı olduqda, onlar psixiatrın, narkoloqun, nevroloqun və digər mütəxəssisin qəbuluna göndərilir. Burada insan alveri qurbanlarının bu cür müalicəyə ehtiyacının olub-olmaması müəyyən edilir. Bu cür xidmətlər sığınacaqdan kənarda, ixtisaslaşmış müəssisələrdə və yalnız qurbanın könüllü razılığı əsasında və mütəxəssislərlə məxfilik müqaviləsi əsasında həyata keçirilir.

Hüquqi yardım.

Hüquqi yardım insan alveri qurbanların hüquqlarının izah olunması və onlara hüquqi xidmət paketinin təklif olunması üçün hüquqşünas (vəkil) və ya ictimai müdafiəçi tərəfindən hüquqi konsultasiya şəkilində həyata keçirilir. Hüquqi yardım qurbanlarının könüllü razılığı əsasında həyata keçirilir və əldə edilən məlumatlar insan alveri qurbanının reabilitasiyası və reinteqrasiyası üçün fərdi sosial planında istifadə edilir. Konsultasiya zamanı qurbanın ilkin və sonrakı hüquqi yardıma ehtiyacı öyrənilir. İnsan alveri qurbanlarının ehtiyacları aşağıdakılar ola bilər:

- İnsan alveri qurbanların sənədlərinin hazırlanması;
- Qurbanların itirilmiş və ya korlanmış sənədlərinin bərpa edilməsi;
- İnsan alveri qurbanlarının ünvanlı sosial yardımın alınması üçün müraciətlərin və sənədlərin hazırlanması;
- İnsan alveri qurbanlarının iştirakı ilə aparılan cinayət işi üzrə təhqiqat, istintaq və məhkəmə instansiyalarında təmsilçilik və nümayəndəlik.
- İnsan alveri qurbanlarına cinayət hadisəsi zamanı onlara dəymiş maddi və mənəvi zərərin ödənilməsi ilə bağlı hüquqşünas (vəkil) və ya ictimai müdafiəçi tərəfindən mülki iddia ərizəsinin hazırlanması və məhkəmədə həmin iddianın hüquqşünas (vəkil) və ya ictimai müdafiəçi tərəfindən müdafiəsi.

Digər tədbirlər.

İnsan alveri qurbanları sığınacaqda qaldığı dövr ərzində qurbanların reabilitasiyası və reinteqrasiyası üçün müxtəlif tədbirlər təklif olunur. Məsələn, qurbanların seminarlarda iştirakı, onların peşə kurslarına göndərilməsi, sığınacaqda bədən tərbiyəsi və idman dərslərinin keçirilməsi, sığınacaq dövründə kulinariya kursları, istedadlı və əl bacarığı olan insan alveri qurbanlarının dəstəklənməsi, insan alveri qurbanı olmuş uşaqlar üçün məktəb proqramlarının keçirilməsi, uşaq oyunlarının təşkili, təhsil proqramları, təhsildən yayınmada buraxılmış proqramların öyrədilməsi, savadsızlığın aradan qaldırılması, fərdi təlim v.s. təhsil reabilitasiya tədbirləri tətbiq olunur.

Sığınacaq dövründə hər bir insan alveri qurbanlarına qanunla müəyyən edilmiş məbləğdə reinteqrasiya dövründə müavinət ödənilir.

İnsan alveri qurbanlarının reabilitasiyası və reinteqrasiyası **Azərbaycan Res-**

publikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tərkibində fəaliyyət göstərən İnsan alveri qurbanlarına yardım mərkəzində davam etdirilir[30].

3.3.5. İnsan Alverinin qarşısının alınmasına yönələn məlumatlandırma və maarifləndirmə tədbirləri

İxtisaslaşmış polis orqanı olan İnsan Alverinə Qarşı Mübarizə İdarəsində 2007-ci ildən başlayaraq "qaynar xətt" sistemi fəaliyyət göstərir. 24 saat ərzində fəaliyyət göstərən "qaynar xətt" xidmətinin əsas təyinatı insan alveri ilə mübarizə və bu növ cinayətdən zərər çəkənlərə, xüsusən qadın və uşaqlara yardım məqsədilə məlumat məsləhət xidməti göstərməkdən ibarətdir. **«Qaynar xətt»xidmətinin funksiyaları** İnsan alverinin və onunla bağlı təhdidlərin qarşısını almaq, insan alverindən zərər çəkmiş şəxslərə köməklik göstərmək, Xarici ölkələrdə işə düzəlmək, təhsil almaq, istirahət etmək, əcnəbi vətəndaşlara ərə getmək üçün müraciət edənlərə lazımi məsləhətlər vermək,Yaşayış yerindən və sosial statusundan asılı olmayaraq vətəndaşlara telefonla vaxtında və mümkün psixoloji yardım göstərilməsini təmin etmək, Kömək və məsləhət almaq üçün müraciət etmiş hər bir şəxslə etibarlı dialoqu təmin etmək, müraciətlərin ixtisaslı cavablandırılması və həll edilməsi məqsədilə abonentləri aidiyyəti üzrə istiqamətləndirməkdir.

İnsan alveri və məcburi əməyə qarşı mübarizə istiqamətində həyata keçirilən məlumatlandırma və maarifləndirmə tədbirlərində hökumət qurumları ilə yanaşı beynəlxalq təşkilatlar, bəzi ölkələrin səfirlikləri fəal iştirak edirlər. 2011-ci ildə Beynəlxalq Miqrasiya Təşkilatı Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyası ilə həmkarlar ittifaqları üzvlərinə 30-dan artıq seminar keçirmişdir.

Beynəlxalq Miqrasiya Təşkilatı, Amerika Hüquqşünaslar Asossasiyası, ABŞ səfirliyi və ATƏT-in Bakı ofisi insan alverinə qarşı mübarizə sahəsində məlumatlandırma və maarifləndirmə tədbirləri həyata keçirilir. Maarifləndirici tədbirlərə hakimlər, prokurorlar, ixtisaslaşmış polis orqanının əməkdaşları, təhsil işçiləri, miqrasiya xidməti əməkdaşları, ixtisaslaşmış QHT-lərin nümayəndələri dəvət olunur.

Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında QHT-lərə Dövlət Dəstəyi Şurası hər il qrant müsabiqəsi elan edərkən insan alverinə qarşı mübarizə tədbirləri prioritetlər sırasında olur.

Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi insan alverinə qarşı mübarizə tədbirlərində beynəlxalq təşkilatlarla və vətəndaş cəmiyyəti qurumları ilə əməkdaşlıq edir.

Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının İnsan alverinə qarşı mübarizə üzrə Milli Fəaliyyət Planı"nın həyata keçirilməsi ilə bağlı Tədbirlər Planı"na əsasən insan alverinin qurbanı olmuş uşaqlar ilə işləyən mütəxəssislər üçün təlimlər keçirilmişdir. 2012-ci ilin sonunda tə**şkil ol**unan

[30] Təmiz Dünya" Qadınlara yardım ictimai birliyi.İnsan alveri qurbanlarının reabilitasiya və reinteqrasiya sahəsində milli tədbirlərin qanunvericilik və praktiki quruluşunun təhlili. Bakı şəhəri 2010-cu il.

təlimlərəUNİCEF və Uşaq Hüquqları üzrə Azərbaycan QHT Alyansından ekspertlər dəvət olunmuşdur.

Komitənin təşkilatçılığı ilə belə tədbirlər mütəmadı olaraq təşkil olunur.

İnsan alverinə qarşı mübarizə üzrə Milli Koordinator 2012-ci il üçün hesabatında maarifləndirmə və məlumatlandırma tədbirləri ilə bağlı göstərilir ki:

İnsan alverinin və məcburi əməyin qurbanlarının müəyyən edilməsi sahəsində peşəkarlığın artırılması məqsədilə qeyri-hökumət təşkilatlarının, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin, Dövlət Miqrasiya və Dövlət Sərhəd xidmətlərinin, Bakı şəhərində fəaliyyət göstərən 15 turizm şirkətinin nümayəndələri üçün treninqlər keçirilmişdir. Xüsusi polis qurumunun əməkdaşları ölkənin bir sıra televiziya kanallarında insan alveri ilə bağlı mövzulara həsr olunmuş teledebatlarda və ATƏT-in Bakı Ofisi, Beynəlxalq Miqrasiya Təşkilatı, Amerika Vəkillər Assosiyasiyası, Qızıl Aypara Cəmiyyəti tərəfindən təşkil olunan seminarlarda iştirak etmişlər. İnsan alverinin fəsadlarından bəhs edən sosial reklamlar Respublikanın bütün şəhər və rayonlarının icra hakimiyyətlərinə göndərilərək regional telekanallar vasitəsilə yayımlanmışdır. Cari ilin mart ayında isə - Milli Məclisin deputatlarının, ABŞ-ın Ədliyyə Departamentinin hüquq müşavirlərinin, Amerika Hüquqşünaslar Assosiyasiyasının Azərbaycan üzrə nümayəndələrinin və Azərbaycan Hüquqşünaslar Konfederasiyası mütəxəssislərinin iştirakı ilə insan alveri cinayətlərinin istintaqı mövzusunda Respublikanın 28 polis orqanında seminarlar keçirilmişdir[31].

3.3.6. Fahişəliyin qarşısının alınmasına yönələn tədbirlər

Fahişəliyin qarşısının alınmasına yönələn tədbirləri effektiv hesab etmək mümkün deyildir. Cinayət Məcəlləsində Fahişəliyə cəlb etmə (243-cü maddə), Yetkinlik yaşına çatmayanları fahişəliyə və ya əxlaqsız əməllərə cəlb etmə (171-ci maddə) kimi maddələr nəzərdə tutulmuşdur. Eyni zamanda qeyd olunduğu kimi fahişəliyə cəlb etmə həmçinin insan alverinə səbəb olursa bu Cinayət Məcəlləsinin 144-1 maddəsində nəzərdə tutulan ağır və xüsusi ilə ağır cinayət əməli hesab olunur.

İnzibati Xətalar Məcəlləsində isə fahişəliklə məşğul olmaya görə cərimə nəzərdə tutulur.

Praktikada həm Cinayət Məcəlləsinin həm də İnzibati Xətalar Məcəlləsinin müvafiq maddələrinin tətbiq olunması halları vardır. Bununla belə fahişəliyin qarşısının alınmasına yönələn praktiki fəaliyyətlər zəifdir. Səbəblərin öyrənilməsi, sosial iqtisadi şəraitin təsirləri barədə hər hansı ciddi araşdırmalar yoxdur. Fahişəliyə cəlb olunan şəxslər insan alverinin potensial qurbanlarıdır və əksəriyyət hallarda insan alverçiləri məhz bu insanları qurban kimi seçirlər.

Eyni zamanda fahişəliyə cəlb olunmuş şəxslər sonradan insan alverinin qurbanına çevrildikdə cinayət təqibini həyata keçirən orqanlar onları bəzən insan alverinin qurbanı kimi tanımırlar. “Təmiz Dünya” Qadınlara Yardım İctimai Birliyinin bu istiqamətdə tədqiqatlarında konkret misallara istinadlar edilir. Məsələn:

[31] İnsan Alverinə Qarşı Mübarizə üzrə Milli Koordinator, daxili işlər nazirinin müavini Vilayət Eyvazovun Azərbaycan Respublikasında insan alverinə qarşı mübarizəyə dair 2012-ci il üzrə hesabatı

"A.C 13 yaşında bibisi tərəfindən Qusar rayonundan Bakıya gətirilərək ölkə daxilində xarici bir vətəndaşla münasibətdə olmağa məcbur edilir. Bibisi onu başqa şəxslərə satmağa davam edir. Daha sonra A.C-ni ondan yaşca böyük M.R. saxlayır. O A.C-ni azyaşlarından başlayaraq oğurluq etməyə məcbur edir. A.C, pul qarşılığında xidmət göstərdiyi insanlardan M.R-in (saxlayanın) məcbur etməsi ilə pul oğurlayar. 17 yaşında oğurluq etdiyi müştərinin şikayəti ilə həbs edilir. Daha sonra İnsan alverinə qarşı mübarizə aparan QHT-nin köməkliyi ilə azad edilir. Ancaq artıq ailədə qurmuş M.R onu tapır ona qarşı küçədə hər kəsin gözü qarşısında zor işlədərək A.C-ni müvəqqəti yaşadığı ünvandan qaçırdır. Ona hədə qorxu gələrək yenə də A.C ilə münasibət qurur. İşin istintaqını aparan orqan isə A.C-nin əvvəllər fahişəlik etdiyini əsas gətirərək əməldə cinayət tərkibi olmadığı qərarını verib və cinayət işinə xitam vermə qərarı qəbul etmişdir".

Belə olduqda insan alveri ilə məşğul olan şəxslər nisbətən yüngül cəza alırlar. Belə ki, bu şəxslərə Cinayət Məcəlləsinin 144-1 maddəsi deyil, 171.1 maddəsi tətbiq edilir.

3.4. TÖVSIYYƏLƏR

3.4.1. Ailə münasibətlərinin rəsmiləşdirilməsi və erkən nigahlarla bağlı

1.Cinayət Məcəlləsində qadını nigaha daxil olmağa məcbur etmə ilə bağlı cəza nəzərdə tutulur (maddə 176-1). Cəza iki min manatdan üç min manata qədər cərimə və ya iki ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır. Eyni əməllər nigah yaşına çatmayan şəxs barədə törədildikdə üç min manatdan dörd min manatadək cərimə və ya dörd ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasını nəzərdə tutur.

Azərbaycanda formalaşan adətlər nəzərə alınarsa bu cəzalar yüngüldür və törədilən əmələ adekvat deyildir. Bu baxımdan cinayət təqibi sərtləşdirilməlidir.

2.Ailə Məcəlləsinə əsasən (Maddə 1.5.)"Dini kəbinkəsmə (dini nigah) hüquqi əhəmiyyətə malik deyildir". Dini kəbin yalnız rəsmi nigah bağlandıqdan sonra həyata keçirilə bilər. Lakin praktikada din xadimləri qanunvericiliyin tələbini pozaraq rəsmi nigah olmadan dini kəbinlər kəsməkdə davam edirlər. Bunlardan bir çoxu rəsmi nigah yaşına çatmayanlar üçün dini kəbinlərdir. Qanunvericilik bununla bağlı nə inzibati, nə də cinayət məsuliyyəti nəzərdə tutmur.

Rəsmi nigah olmadan dini kəbin kəsənlərə qarşı həm inzibati, həm də cinayət məsuliyyəti nəzərdə tutulmalıdır. Nigah yaşına çatmayanlara dini kəbin kəsənlərə münasibətdə daha sərt məsuliyyət nəzərdə tutulmalıdır.

3.4.2. Qadınlara qarşı zorakılığın aradan qaldırılması ilə bağlı

Məişət zorakılığının qarşısının alınmasına yönələn tədbirlər içərisində sığınacaqların yaradılması xüsusi aktuallıq kəsb edir. Sığınacaqlar yalnız paytaxt Bakıda deyil, həmçinin regionlarda təşkil olunmalıdır. Dövlət vəsaiti ilə yaradılan sığınacaqlar "Sosial Xidmət Haqqında" Qanuna müvafiq olaraq tenderlər yolu ilə qeyri-hökumət təşkilatlarının və digər qeyri dövlət hüquqi şəxslərinin idarəçiliyinə verilməlidir;

Məişət zorakılığının profilaktikası məqsədi ilə sosial işçilər, sosial xidmətçilər, sosioloqlar, psixoloqların hazırlanaması üçün xüsusi təhsil proqramları hazırlanma-

lı və bu proqramlar çərçivəsində peşəkar işçilər hazırlanmalıdır;

Cinayət əməli olmayan məişət zorakılığının qarşısının alınması üçün ixtisaslaşmış polis bölmələrinin yaradılması məqsədə uyğundur. Polislərin əsasən qadınlardan təşkil olunması məişət zorakılığı olan ailələrdə zorakılığın qarşısının alınmasında effektiv rol oynamaqla yanaşı ailələrin dağılmasının qarşısının alınmasında əhəmiyyətli rol oynaya bilər;

Uzunmüddətli və qısamüddətli mühafizə orderinin tətbiqi praktikasının olmamasını nəzərə alaraq, bu sahədə başqa ölkələrin qabaqcıl təcrübələrinin öyrənilməsi, aidiyyatı qurumların və qeyri hökumət təşkilatlarının bilik və bacarıqlarının artırılmasına yönələn fəaliyyətlər həyata keçirilməlidir;

İnzibati Xətalar Məcəlləsində qısamüddətli və uzunmüddətli mühafizə orderinin tətbiqinə əməl olunmaması hallarına görə məsuliyyəti nəzərdə tutan müddəalar daxil edilməlidir;

Məişət zorakılığının qarşısının alınmasında məhkəmələrin müstəsna rolu vardır. Lakin Azərbaycanda məhkəmələrin məişət zorakılığı ilə bağlı praktikası yox dərəcəsindədir. Məhkəmələr yalnız istintaq orqanlarının təhqiqatları əsasında cinayət xarakterli zorakılıqlarla bağlı mühakimə həyata keçirirlər. Məişət zorakılığının qarşısının alınması sahəsində başqa ölkələrin məhkəmə praktikasının Azərbaycan məhkəmə hakimlərinə öyrədilməsi istiqamətində fəaliyyətlər həyata keçirilməlidir.

Azərbaycanın bəzi regionlarında ailələrin məlumatlandırılması, pis adətlərin aradan qaldırılmasına yönələn geniş maarifləndirici və məlumatlandırıcı kampaniyalar və aksiyalar təşkil olunmalıdır. Bu fəaliyyətlər Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən koordinasiya olunmaqla və QHT-lərin cəlb olunması yolu ilə həyata keçirilməlidir;

Məişət zorakılığının qarşısının alınmasında İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkilin (Ombudsman) rolu artmalıdır;

3.4.3. İnsan alverinə qarşı mübarizənin effektivliyinin artırılması ilə bağlı

İnsan alveri qurbanlarının sosial reabilitasiyası və reinteqrasiyasının səmərəliliyinin artırılması üçün, Azərbaycan Respublikasının bölgələrində dövlət tərəfindən əlavə sığınacaqlar və yardım mərkəzlərin yaradılması məqsədə uyğundur. Bundan başqa, bu sahədə fəaliyyət göstərən yerli QHT-lərin fəaliyyətinin effektivliyinin artırılması üçün Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurası, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi tərəfindən dəstək artırılmalı, sığınacaqların idarə olunmasında QHT-lərin rolu artırılmalıdır;

Cinayət Məcəlləsinin "Şəxsiyyətin Azadlığı və Ləyaqəti Əleyhinə olan cinayətlər " fəslindən İnsan alveri ilə bağlı maddələr çıxarılmalı və Cinayət Məcəlləsiində ayrıca "İnsan alveri" fəsli olmalıdır. İnsan alverçilərinə nisbətən yüngül cəza olan fahişəliyə cəlb etmə maddəsinin tətbiqi sahəsində istintaq və məhkəmələrdə oturuşmuş qüsurlu praktika aradan qaldırılmalıdır;

Əcnəbi və ya vətəndaşlığı olmayan şəxs insan alverindən zərər çəkmiş şəxs hesab olunduqda, onun barəsində 1 il müddətində Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənara inzibati qaydada çıxartma tətbiq edilmir. göstərilən müddət başa çatdıqda, lakin əcnəbi və ya vətəndaşlığı olmayan şəxs insan alveri ilə bağ-

lı cinayət işləri üzrə cinayət təqibi orqanlarına yardım göstərdikdə, həmin şəxs barəsində Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənara inzibati qaydada çıxartma cinayət təqibi başa çatanadək tətbiq olunmur. Bununla belə, Repatriasiya qaydaları "***İnsan alveri*** qurbanlarının Milli istiqamətləndirilməsi mexanizimlərinin həyata keçirilməsi qaydalarında" və "İnsan alverinə qarşı mübariəzə haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununda nəzərdə tutulsada repatriasiya haqqında proqram olmadığından real olaraq qurbanların Repatriasiyasında problemlər mövcuddur. Bu baxımdan əcnəbi və ya vətəndaşlığı olmayan insan alveri qurbanlarının repatriasiyası qaydaları dəqiq müəyyənləşməlidir;

İnsan alverinin bütün formalarının qarşısının alınmasına yönələn məlumatlandırıcı və maarifləndirici tədbirlər daha da gücləndirilməlidir. Bu sahədə vahid koordinasiyanın olmaması nəticəsində ölkənin bir sıra regionlarında sistematik və davamlı (bəzən lüzumsuz təkrarlanan) tədbirlər keçirildiyi halda, digər regionlarda belə tədbirlər demək olar ki, keçirilmir. İnsan alverinin qarşısının alınmasına yönələn məlumatlandırma və xəbərdarlıq tədbirləri bütün əraziləri əhatə etməklə sistematik, davamlı və mümkün qədər koordinasiya edilmiş şəkildə həyata keçirilməlidir.

ALTERNATIVE REPORT TO THE COMMITTEE ON THE ELIMINATION OF DISCRIMINATION AGAINST WOMEN (CEDAW)

REPORT

About the monitoring of the legal and practical activities held with the final notification conditions and recommendations related to the 4th periodic report of Azerbaijan state accepted in the 44th session of the Committee of United Nations Organization dated 20 July-07 August 2009 on the Convention on Elimination of Discrimination Against Women

CONTENT

1.About members of Coalition..38

2. INTRODUCTION ……………………………………………….................40

3.FULFILLMENT OF THE LIABILITIES IN THE DIRECTION OF THE PROVISION OF RIGHTS REFLECTED IN THE CONVENTION…….41

3.1.Measures directed to the prevention of early marriages………………41

3.1.1.Principal causes provoking early marriage settlements…........…………..42

3.1.2.Educational measures directed to the prevention of early marriage settlements ……......………...……. 43

3.1.3.Statistics related to the early marriages……………………………………44

3.2.Violence against women..46

3.2.1.Legislation against the violence against the women………………………46

3.2.2.Other reasons preventing the effective fight against domestic violence….53

3.2.3.Lack of unit state activity in the field of application of legislation on the struggle against the violence ………………………………………………..54

3.2.4.Situation of the legislation related to the punishment and sanctions for the prevention of violence……………………………………………………....55

3.3.Trafficking..57

3.3.1.Legislation the field of combating against human trafficking…………. 57

3.3.2.New normative legal acts related to the fight against human trafficking…60

3.3.3.Action against Trafficking in Human Beings………………………………60

3.3.4.Assistance to the victims of trafiking…………………………………....61

3.3.5.Informing and awareness-raising activities aimed at the prevention of trafficking in human beings………………......................…………………63

3.3.6.Measures aimed at the prevention of prostitution…………………………65

3.4.RECOMMENDATIONS……………………………………….…………..65

3.4.1. On the clearance of family relations and early marriages………………65

3.4.2. About the elimination of violence against the women……………………66

3.4.3. On the increase effectiveness of the fight against human trafficking……66

1. About members of Coalition

Clean World public union Aid to Women

Clean World public union Aid to Women has been established in 1998 and since that carried out numerous projects in the field of trafficking, victim's protection, assistance, identification, cooperation and coordination, combating domestic violence and HIV/AIDS. Since the day of establishment staff consisting on trainers, experts are functioning with the technical base. The organization has applied for the official registration to the Azerbaijan Republic Ministry of Justice and has been registered with the 1106-Q14-2228 number on 29 September 2006. Organization has covered all regions of Azerbaijan with the raise awareness seminars defending and preventing all forms of violence toward women. Organization has been cooperating with relevant government bodies, international organizations and local NGOs.c

Clean world Public Union Aid to Women is working for the benefit of the society with the women and by the means of women.

The organization's mission : Prevention of violence against women in all cases

Icheri Sheher 18 Mammadyarov str. apart.5
AZ 1010, Baku, Azerbaijan
Tel: (+994 12) 497 10 58, (+994 12) 511 11 51
Fax: (+994 12) 497 10 58
Cell: (+994 50) 314 35 15(+994 55) 314 35 15
Hot Line: (+994 12) 408 56 86, (+994 12) 408 56 96
E-mail: tamizdunyasu@gmail.com
tamizdunyasu@rambler.ru
Skype: tamizdunyasu
MSN: tamizdunyasu@gmail.com
web: www.cleanworld.az

Citizens' Labor Rights Protection League

1. **The address of the organization where it conducts activity:**
A. Huseynov str.,7, quarter 1061, entrance # J, apt.,347
2. **Telephone, fax, e-mail:**
Telephone: (+994 12) 530 86 25; Fax: (+994 12) 510 42 71;
mobile: (+994 50) 314 49 15
e-mail: sahib.mammadov@gmail.com; clrpl@clrpl.az; www.clrpl.az
3. **The history of establishment of the organization and its registration**
The Citizens' Labor Rights Protection League was established in July of 1997. It was registered by the Ministry of Justice on 18th of March of 2000.
4. **The managing body of the organization**
During the period between general assemblies the activity of the organization is managed by the Executive Committee. The Executive Committee is electing from its rows the chairman of the Executive Committee.
5. **Mission of the organization and its main directions of activity**
The basic mission of the Citizens' Labor Rights Protection League is to conduct

legal, public, educational and advocacy activities in a way of provision of human rights and freedoms in social sphere of the country. Alongside with protection of socio – economical rights, the organization is also specialized in direction of provision of fundamental rights and freedoms. The organization is basically organizing its activity in a form of litigations, public campaigns, awareness raising and advocacy activities. The organization has cooperation relations with relevant state structures.

National Coalition and networks where the Citizens' Labor Rights Protection League has membership:

- The information and cooperation network of the organizations fighting against corruption
- The Coalition of Transparency Initiative in Extracting Industry
- The Public Committee on Penitentiary Service under the Minister of Justice
- The Public Council under the Ministry of Labor and social protection of people;
- The Citizen Response Network on Influence on Extracting Industry

2. INTRODUCTION

Azerbaijan Republic joined the Convention of United Nations Organization "On the Elimination of All Forms of Discrimination against Women" (CEDAW) on the date of June 30, 1995. The Optional Protocol of the Convention "On the Elimination of All Forms of Discrimination against Women" was signed by Azerbaijan Republic on June 06, 2000 and was ratified on June 1, 2001. According to Article 25 of the Constitution of the Republic of Azerbaijan "*Everyone is equal before the law and court"*, "*Men and women have the same rights and freedoms".*

And the 3rd part of Article 25 of the Constitution contains the standards identified for ensuring equality in the international norms. Thus, according to this Article equality of rights and freedoms of everyone shall be guaranteed by the state "*irrespective of race, nationality, religion, language, sex, origin, property status, position, beliefs, relation to political parties, trade unions and other public associations*" and does not allow the limitation of rights and freedoms according to the mentioned signs. According to the above aspects, nobody can be harmed, cannot be granted privileges or cannot be denied to give privileges. The principle of equality is applied also in access to the state organs, and during the relations with the decision making persons.

Another article (Article 34) of the Constitution declares the equality of rights and duties of husband and wife in family relations.

According to Article 16 of the Labor Code "*It is decisively prohibited to give way to any discrimination between the employees in labor relations for their citizenship, sex, race, religion, nationality, language, place of residence, property situation, social origin, age, family status, faith, political view, possession to trade unions and other public unities, service, as well as for other factors not related to the business qualities, professional experience, and results of the activities of the employee, to determine direct or indirect privileges and concessions in the ground of the same factors, as well as to limit their rights ".*

Its specially stated in the same article that, "*With the exception of professional types and positions not allowing the work of persons living with immunodeficiency virus, to employ them according to the reason of infection of immunodeficiency virus, to refuse to promote them in the work or to dismiss them is prohibited.".* Besides, can not disclose information in the employer about the persons having any disease.

According to this article of the Code, determination of privileges and guarantees intended for the people belonging to different categories (under 18, women, invalid persons) is not called discrimination.

Responsibility is considered for the discrimination in the workplace and the employee subject to the discrimination can apply to the court for the provision of their rights.

In general, the legislation of the country currently provides the legal basis for the provision of gender equality. However, provision of equality in practice remains problematic.

There are both horizontal and vertical cases of discrimination against the women in the field of employment. This is a hidden discrimination, but it exists.

Participation indicators of women in public and social life are lower than the men.

Some of the women are the potential victims of social violence and human trade. Early marriages and the number of persons forming family without a marriage (unofficial marriage) in the country are not reduced.

Most of the above mentioned problems are related to Stereotypes, bad habits and high effects of religious prejudice in some regions.

3. FULFILLMENT OF THE LIABILITIES IN THE DIRECTION OF THE PROVISION OF RIGHTS REFLECTED IN THE CONVENTION

The United Nations Committee on the Elimination of discrimination against women suggested general nature reservations and recommendations by listening to the 4th period report on the implementation of the obligations of Azerbaijani State about "Convention on the Elimination of all forms of Discrimination Against Women" held in 44th session dated July 20-August 07 2009, as well as considering the alternative reports of institutions protecting the human rights and by discussing the report of the state. An alternative report shall be presented below on the legal, social, and economic activities carried out by Azerbaijani State associated with some of the comments and recommendations of the Committee.

3.1. Measures directed to the prevention of early marriages

Discriminatory laws

15.The Committee notes with appreciation the information provided by the head of the delegation that the Parliament will consider an amendment to the Family Code at its session in the third quarter of 2009 in order to equalize the minimum legal age for marriage to 18 for both women and men. It remains concerned, however, about the different minimum age of marriage for women and men, which is set at 17 years for women.

16.**The Committee urges the State party to speedily enact the amendment to the Family Code in order to equalize the minimum age of marriage for women and men to 18, in accordance with article 16 of the Convention and the Committee's general recommendation No. 21.**

Family relations

39. The Committee is concerned at the persistence of early and unregistered religious marriages in the State party and at the lack of statistical data in this area.

40. **The Committee urges the State party to continue to implement awareness-raising campaigns and work with religious authorities in order to prevent early marriages and to ensure that all marriages are properly registered. The Committee reiterates its previous recommendation that the State party include in its next report information on marriages in Azerbaijan of girls under age 18 and on religious or traditional marriages, including their prevalence and trends over time, and their legal status.**

The Parliament of Azerbaijan made changes and amendments to the Family Code considering the Committee's concerns and the implementation of recommendations set forth by the Committee as well as the evaluation of the difference in age between men and women with respect to the age of marriage as the discrimination.

The sentence "The age for marriage shall be determined 17 for women, and 18 for men" in Article 10.1 in the Family Code was replaced by the sentence "The age of marriage in the Republic of Azerbaijan is determined by the age of 18". The President of Azerbaijan Republic has confirmed the change to the Code with the

decree dated November 15, 2011. The President delegated the implementation of relevant activities related to the changes made to practical actions and other standards to the central executive bodies with another decree dated December 22, 2011.

Taking into account the principle of voluntary, the Constitution of Azerbaijan Republic provides the right to enter into the marriage in the 2nd part of Article 34. The 3rd part of the same Article states that, "marriage and the family is under the auspices of the state". In its turn, Section 1 of the Family Code of the Republic of Azerbaijan which entered into force on 01 July 2000 determines the basis of marital relations. Article 5 of the Family Code defines the relationships between family members as the civil relationships.

Marriage closure and its termination are defined by Section 2 of the Family Code. The principle of equality between husband and wife has been enshrined in the selection of their free working activities (Article 29.3) and in civil relations (Article 32). These standards fully comply with the formal requirements of 5th Article of the Protocol № 7 of The European Convention on Human Rights. It states: "husband and wife have equal rights between themselves and their children and bear the equal responsibilities"[32].

3.1.1. Principal causes provoking early marriage settlements

Dynamics of early marriages in the country has a tendency of development against the background of legislation and strengthening of state control. This case is obviously noticed in the regions especially outskirts of the country, and in the regions with high level of superstition, customs, traditions and religious influences. The implemented studies show that the main reasons of early marriages are the followings:

- Lack of having future plans for the girls who completed compulsory secondary education, as they have limited access to the education and labor market.

Socio-economic conditions in a number of regions limits the ability of women who have completed compulsory education to make choices independently in the community. Limitations in the access to education, employment, lack of the opportunities of participating in social and cultural life causes other perspectives besides getting married related to life to be impossible for the girls who completed the education.

- Difficult social economic condition.

Because of low conditions in some regions of the country, it causes youth to marry without early and unofficial marriage. However, in most cases the failed marriage creates additional problems for these families. In many cases, girls have to go home as soon as possible and majority of them with a baby.

- Prejudice and bad habits.

The role of religious superstition and bad traditions in the making of early marriages is important. According to the legislation of the country, religious marriage should be concluded only after the official marriage. Some of the religious leaders closure religious marriage, by violating this law. There are no impact mechanisms to be effective against such persons. The development of the Internet and communication technologies is also sometimes used to closure this illegal marriage.

---

32 Jeyhun Garajayev. Judge of the Constitutional Court of Azerbaijan Republic. Source: http://femida.az/2012/05/04/az%C9%99rbaycan-respublikasinda-m%C9%99is%C9%99t-zorak-iligi-il%C9%99-mubariz%C9%99-n%C9%99z%C9%99riyy%C9%99-tarix-v%C9%99-t%C9%99crub%C9%99/

- Existence of the impunity environment.
- Although there is considered criminal responsibility for the early marriages (forced marriage) in the Criminal Code, the number of persons involved in the criminal responsibility related to the occurred events are not exactly known.

Is it possible to add?

Although the marriage (exception is specified in the legislation) of persons under 18 is prohibited and there is responsibility for this, different means are used in places.

One of these means has been mentioned above. The problems related to the non-clearance of marriages and lack of having birth certificate of new born children.

"If the age of the man is included in the marriage, but the age of the woman is not included, after a period of time woman already wants the legalization of marriage. We encounter the fact in many cases that, the man does not want to legalize the marriage. Because he has marriage with another woman. In this case, without having the marriage, the woman wants to violate it. And in these cases that stay in the difficult situations is the woman"[33].

And one of the negative effects of early marriages is associated with the children born of such marriages. In case that they are not in necessary age, the birth of children is not legalized. This can only be carried out after the woman reaches the necessary age. These children are not registered in the medical centers, are not inoculated and as the result of this the indicators of child death stays at high level in the country.

There are no accurate statistics related to early marriages. Although the relevant state authorities try to conduct the registration of such marriages, it is very difficult to obtain full statistics.

3.1.2. Educational measures directed to the prevention of early marriage settlements

Campaigns and educational events about the social and medical consequences of early marriages significantly increased in recent years. Such events are organized by State Committee for Family, Women and Children Affairs, Office of Human Rights Commissioner (Ombudsman), international donor organizations, and by local civil society organizations.

The Council of State Support to NGOs under the President of the Republic of Azerbaijan which started its activity in 2008 shows regular financial assistance to the events directed towards the prevention of domestic violence and early marriages. In this regard, there are some successful activities in last few years.

"Clean World" Social Union Aid to Women and the NGO Coalition consisting Citizens Labor Rights Protection League has conducted investigation related to the reasons forming the early marriage and organized educational seminars during the implementation of the project of "The use of awareness, education and defense mechanisms in the elimination of discrimination against women" held within the framework of Counterpart International Azerbaijan - Women's Participation Program with the financial support of the U.S. Agency for International Development in 2012-2013s

"Ufuk" Public Union for Youth Development carried out events in the regions

[33] Early marriage: reason and results (Investigation). Farah Fadi. Source: http://azadqadın.az/index.php?newsid=5916#.URym76Utz-s

within the framework of the project named "Increasing young people's social activity against early marriages" funded by Youth Fund Under the Ministry of Youth and Sports of the Republic of Azerbaijan. The aim of the project is to contribute to the elimination of the lack of information in the direction of prevention of early marriage spread among the youth living in regions, reduction of of the damages related to the problems in the violation of human rights, violence cases and problems in education, to coordinate the efforts of state and civil society, protect the rights of youth and to strengthen the family institution.

Number of measures related to the enlightenment is increasing.

Gulnara Mammadova, chief of the Family Problems Department of State Committee for Family, Women and Children Affairs noted on the activities of the committee that, "We are taking the necessary steps for full awareness of the population about the consequences formed by the early marriages. Our main purpose is that. Thus, young people should be aware of the consequences that, they would not be later entered into the early marriage and have the problems. At the same time, parents should restrain their children, relatives from the early marriage and should not force to do that. Thus, we are carrying out regular awareness-raising activities at schools. Since last year we are we are working on it with local executive authorities in the regions"[34].

But the investigations show that, the educational events are mainly carried out in the cities and the rear regions that the early marriages occur are not covered. At the same time there is need for the preparation of relevant educational modules for the group without high level of education.

The problem of early marriage is one of the most important issues that concern our society. The persons who express that, the reasons are different are enough. It is mentioned that, the fact that in the theme that we highlight is caused by customs and traditions of Azerbaijan, folk idioms, and sayings. For example, those who make their daughter have early marriage; take this step without paying attention to the existing legislation. And when called to account, it becomes either very late, or they want to gain alibi by easily coordinating that with the traditions. Although these acts were prohibited, they have occurred even during the period of Soviets.

Some specialists state that in the occurrence of such events there is great impact of social-economic factors.

During the cross-sectional analysis it was determined that these respondents are mainly among the art-time education.

3.1.3. Statistics related to the early marriages

The State Statistics Committee conducted a statistical survey within the country in October, 2010, "About the early marriage of girls and study of births outside of official marriage". According to the information provided by the Committee, examination was carried out in 2009 by Registration departments of the Ministry of Justice in the households

[34] Early marriage: reason and results (Investigation). Farəh Fadi. Source: http://azadqadın.az/index.php?newsid=5916#.URym76Utz-s

recorded with the early marriage and birth beyond the official marriages and with the survey, 19711 women until 50 were covered by the query. 37 percent of the women surveyed were under 18, percent were between the ages 18-19, 25 percent were between the ages of 20-24, 6 percent between 25-29 and 3 percent were above 30 who had early marriage. 39 percent of women having early marriage are from city, and 61 percent from the villages. 37 percent of women who got married until 18 had marriage by her own request, 26 percent under the pressure of the parents, 11 % due to the difficult financial situation of the family, and 6 percent were abducted, 2 percent were pregnant, and the other 10 percent had early marriage for various reasons. Early marriage cases on the grounds due to the rich husbands and their pregnancy case were dominated in the cities and other reasons in the villages. 22 percent fathers and 13 percent mothers of women having early marriage have high and secondary education, 2/3 vocational and secondary education and 12 and 19 % respectively had secondary education. While getting married, 3 percent of the husbands of those women were 18-19, 69 percent were 20-24, and 26 percent 25-29 and 2 percent were above 30. At the same time, 22 percent had high and vocational, 68 percent had initial vocational and full secondary, and 10 percent had secondary education. Majority of the fathers of women who had early marriage were involved in agriculture, were transport workers, laborers, mothers were housewife or agricultural worker and their husbands were agricultural workers, were involved in trade, transport and construction sectors, as well as were workers, farmers and unemployed. During the examination, the reasons for not having official marriage by the women were investigated and it was determined that, 41 percent of them do not have the proper documents, 2/3 of them did not have necessary age for the marriage, and 26 percent were not registered in the relevant authorities of the Ministry of Justice due to various reasons. The number of persons who were under age for the marriage was more in the rural areas. According to the results of the examination, 90 percent of the women who were surveyed had children, and 97 percent of them were stationary but 3 percent were born at home. 54 percent of viviparous women explain the reason for this with the financial problems, and 28 percent say that the maternity house is located far away from their house. More than half of the women who were under 18 and got married had initial vocational or full secondary, 45 percent had secondary education. Besides, 47 percent of all women included in the examination, as well as 39 percent of women under 18 consider that, the women should absolutely have high or secondary vocational education. According to the information of examination, 89 percent of women consider that, cases of abduction of girls happen with their own consent, and 11 percent happen by the violence. Half of the respondents consider that, girls should marry at the age of 20-24, 41 percent consider at the age of 18-19, 6 percent thinks until 18. And 67 percent of women consider that, the decision about getting married should be made by the persons getting married, and as per the opinion of 30 percent of them the marriage problem should be solved by the parents. 68 percent of women, as well as 56 percent of women who are under 18 are aware of the damages of early marriage to the health. And when asking the question where should they address when faced with forced early marriage, 2/3 showed law-enforcement agencies, 18 percent showed the relatives and 14 percent gave the answer of municipalities and local authorities.[35].

[35] Source: http://www.mia.az/news/15130.html

3.2. Violence against women

21.The Committee commends the various measures undertaken by the State party to raise awareness about and to combat and eliminate violence against women, and takes note of the information provided by the head of the delegation that the draft law on domestic violence will be considered by the Parliament at its session in the third quarter of 2009. The Committee remains concerned about the lengthy process for the adoption of this law and about the prevalence of violence perpetrated against women and girls in Azerbaijan, including domestic violence and other forms of sexual abuse. The Committee is concerned that such violence appears to be at times socially legitimized by a culture of silence and impunity and is socially accepted. It is also concerned about the lack of sufficient shelters and a comprehensive network of referral and rehabilitation centres for victims of violence. It remains concerned that the definition of rape in the Criminal Code is based on the use of force, rather than on lack of consent. The Committee regrets the lack of information regarding convictions and penalties in cases involving violence against women and the lack of statistics provided on the incidence of various forms of violence against women.

22.**The Committee urges the State party to accelerate the adoption of the draft law on domestic violence and to ensure that it contains provisions pertaining to sexual violence within the family. The Committee requests the State party to continue its efforts to combat violence against women and girls, in particular domestic violence. It recommends that the State party pursue its public awareness campaigns to combat all forms of violence against women through the media and education programmes. It calls upon the State party to ensure that women and girls who are victims of violence have access to immediate means of redress and protection, including protection orders and the availability of a sufficient number of adequate shelters in all regions. The Committee recommends that legal aid continue to be made available to all victims of violence, including through the establishment of legal aid clinics, especially in rural areas. It also requests the implementation of training for the judiciary and public officials, in particular law enforcement personnel, health-service providers and community development officers, in order to ensure that they are sensitized to all forms of violence against women and girls and can provide adequate gender-sensitive support to victims. The Committee calls on the State party to amend its Criminal Code. It reiterates its previous recommendation that the State party should conduct research on the prevalence, causes and consequences of all forms of violence against women, including domestic violence, to serve as the basis for comprehensive and targeted intervention.**

3.2.1. Legislation against the violence against the women

The Law of the Republic of Azerbaijan "On the Prevention of Domestic Violence" was adopted on June 22, 2010.

This law aims the creation and regulation of mechanisms preventing violence occurring in the context of domestic violence. The main burden of the law is to ensure the social protection of victims of violence along with the protection of family

relations. Main significance of the Law of Azerbaijan Republic "On the Prevention of Domestic Violence" is to explain the forms of domestic violence: physical, mental, sexual violence as well as unlawful restrictions of economic character[36].

Law "On the Prevention of Domestic Violence" protects from physical, mental, sexual violence not only women but also the children. It should be taken into account that, in the provincial parts of the country, domestic violence can go out of the framework of one family.

According to the law, 2 types of public body shall consider the complaint about the domestic violence:

- Prosecution authorities – if there is information about the crimes prepared and committed in the claim in the manner prescribed by the criminal-procedural legislation,
- Relevant executive authorities – If there is no criminal element in the claim. [37]

If there is no criminal element in the claim, then relevant executive authorities have the following authorities:

6. warning to the person who committed domestic violence about preventing the recurrence of domestic violence by explaining the responsibility stipulated by the legislation and to give short-term protection order to the victim;
7. Deprivation of the person committing domestic violence in accordance with the legislation or to appeal to the court with regard to the limitation of parental rights;
8. To apply to the competent authority about the person to be brought to administrative responsibility if there is information about an administrative offense in the complaint;
9. To apply to the court in connection with the issuance of long-term victim protection order;
10. To provide the injured with the shelter in the center of assistance.[38]

Relevant executive authority gives written notification to the person committing domestic violence within 24 hours since the time of receipt of complaint and he shall be immediately given short-term protection order for a period of 30 days.[39]

For the person who committed domestic violence in the short-term protective order;

2. repeated perpetration of domestic violence,
3. searching for the place of victim and if there is no information to search for that person,
4. Conduction of other actions that concerns the victim can be prohibited. [40]

Failure to comply with notice given to the person who has committed domestic violence, victim or the relevant authority has the right to appeal to the court for the issuance of long-term protection order.[41] Long term protection order is issued by the

[36] Jeyhun Garajayev. Judge of the Constitutional Court of Azerbaijan Republic. Source: http://femida.az/2012/05/04/az%C9%99rbaycan-respublikasinda-m%C9%99is%C9%99t-zorakiligi-il%C9%99-mubariz%C9%99-n%C9%99z%C9%99riyy%C9%99-tarix-v%C9%99-t%C9%99crub%C9%99/

[37] The Law of the Republic of Azerbaijan, "On the Prevention of Domestic Violence" Article 5

[38] *The Law of the Republic of Azerbaijan* "on the Prevention of Domestic Violence" Article 9

[39] " *The Law of the Republic of Azerbaijan* "on the Prevention of Domestic Violence" Article 11.1 and 11.2

[40] " *The Law of the Republic of Azerbaijan* "on the Prevention of Domestic Violence" Article 10.2

[41] " *The Law of the Republic of Azerbaijan* "on the Prevention of Domestic Violence" Article 12.1

court during the period from 30 days till 180 days and its copy should be given to the parties on the day of having the copy...[42]

In the long term protection order, the followings can be explained to the person committing domestic violence;

8. repeated perpetration of domestic violence,
9. searching for the place of victim and if there is no information to search for that person,
10. Conduction of other actions that concerns the victim can be prohibited.
11. communication rules with their underage children;
12. Terms of use of residential area or joint property can be determined;
13. The person committed violence ahold be imposed by the obligation to pay the costs associated with medical and legal assistance to the victim;
14. It can be explained by being called to account in accordance with the legislation for the person who does not fulfill the requirements of the enforcement order.[43]

The law was adopted by having the opinions of international organizations and after the long discussions. Perfect mechanisms aimed at preventing domestic violence are intended in the law. Besides, despite the adoption of the law and its application was several years ago, there still remain serious problems. Thus, there are no mechanism and tradition aimed at preventing domestic violence in the country. Police intervention occurs only in cases of violence of a criminal nature. Although there are mechanisms aimed at preventing illegal acts of violence of a criminal nature. Short-term and long-term protective orders reflected in the law are not applied.

Currently additions and changes are expected to be made in connection with application and provision of administrative law enforcement warrant.

The main part of the social assistance to victims of domestic violence is connected with the activity of help centers. According to the legislation the center of social assistance can be created by state and non-state subjects. Establishment of such assistance centers is especially important. Thus, a person who is a victim of violence should immediately be separated from the person committing the violence and should be specially kept protected. [44].

Mechanisms and problems of the application of law

Based on the results of the various studies carried out by non-governmental organizations the main forms of violence applied against women within the family are the followings:

- As there are no physical elements in the violence signs, it is impossible to register both criminal and administrative punishment cases. Here mainly includes chasing the women, to come to their work place, checking their phone and other bothersome actions;
- Violence exists, but it allows applying the administrative responsibility. However, the Code of Administrative Offences does not provide a complete understanding of such violence for today and punishment may only be imposed indirectly;

[42] “ *The Law of the Republic of Azerbaijan “*on the Prevention of Domestic Violence” Article 12.6
[43] “ *The Law of the Republic of Azerbaijan “*on the Prevention of Domestic Violence” Article 10.3
[44] Jeyhun Garajayev. The judge of the Constitutional Court of Azerbaijan Republic. Source: http://femida.az/2012/05/04/az%C9%99rbaycan-respublikasinda-m%C9%99is%C9%99t-zorakiligi-il%C9%99-mubariz%C9%99-n%C9%99z%C9%99riyy%C9%99-tarix-v%C9%99-t%C9%99crub%C9%99/

- The violence is resulted in severe physical suffering and the use of and occasionally use of a cold weapon and sustainable and long-term damage to health. In this case, the criminal law is applied. This results in the collapse of the family;
- And another case, victims of violence and their relatives make a complaint to the relevant bodies.

However, this time mechanisms provided by law - mechanism of long-term or short-term protection order does not work. As the result, police intervention leads to a deepening of the conflict within the family.

Despite the requirements of the law shelters for victims of domestic violence has not been organized in the country. There is only one shelter in the country meeting the minimum requirements and operating within NGOs and that shelter has been operating in the capital city, Baku. The shelter operating under "Clean World" Social Union Assistance to women does not meet the growing demand. At present, the relevant government agencies are carrying out certain activities related to the organization of shelters. Law "On Social Services" adopted in March 2012 expand activities related to the organization of such shelters. That law will allow us to receive orders from the state in the field of social service to the NGOs and other legal and natural persons.

Besides, the Cabinet of Ministers has approved the rules "Organization and maintenance of a database on domestic violence", "Preventive registration of persons who committed domestic violence and carry out and educational and preventive work with them ", "grievance, in case of the absence of criminal elements in the complaints against the domestic violence".

Application of a number of methods and techniques that can be considered effective in Azerbaijan in the field of domestic violence against women in the European countries seems to be problematic. Thus, mechanisms combating against domestic violence cases that do not constitute a crime are weak. The intervention of police and administrative organs not only does not solve the problem in many cases but even deepens it and leads to the destruction of the family. This is particularly common in the provinces. Police intervention to the family works is considered to be shameful. In this case non-governmental organizations offer the establishment of specialized police agencies its composition to be consisted of mainly from women. Application of both short-term and long-term protective order, considers women to be more effective the police involvement in the implementation of measures aimed at the prevention of domestic violence and in this case there is no deepening of the conflicts in the family.

It was determined that, in addition to the legal issues that prevent service of women in the police departments of the country, there are also many stereotypes. From this point of view, the conducted survey is called *"Break stereotypes! Myths about women police"*. In general, after the ratification of the Convention "on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women" Optional Protocol to the Convention by UNO, Azerbaijan is carrying out a number of activities for the elimination of harmful traditions and stereotypes. However, despite efforts on the principle of the abolition of all forms of discrimination against women in government, there is still an open secret and discrimination against women.

The emergence of a variety of obstacles in complete elimination of all forms of discrimination against women is inevitable. Thus, such cases in the Convention of

UNO on the elimination of all forms of discrimination against women were taken into account and such obstacles have been emphasized. Item a) of the Article 5 of the Convention reads as follows: participation states implement measures such as "change model of social and cultural behavior of men and women in order to achieve the elimination of traditions and other practices based on the stereotype role of men and women or eliminating of prejudice thoughts"

The investigation paid attention to the field of attention that the women are less represented and searched the reasons for the low participation of women in the police organizations.

The investigation was mainly conducted in Baku city and western regions of the country: Gazakh, Aghstafa, Shamkir, Tovuz regions, on the basis of random sampling technique among 300 men and women beginning from 18 till 60 and more.

As a result of the research it was determined that only 3.5% of employees working in the country's internal affairs system are women. These are mainly working at management and infrastructure (hospital, clinic, police agencies and other apparatus.). The number of policewomen in the operational works is almost null.

One of the questions given to the respondents was that, "If the women are imposed to the violence in the family, should she apply to the police?" 85.4 of the respondents gave the answer no.

As seen from the answers appeals to the police related to the occurred violence is not accepted well. As the questions were given in the personal context, the participants could not hide how they depend on the stereotypes. The results once again proves that, most of the occurred violence cases are remaining as latent.

According to the conducted research:

Attitudes of the participants of survey towards the reasons of application of women to the police during the violance within the family are determined as follows:

In which cases would you apply to the police?(the question has been addressed to the police)			
	Woman		
	Region	city	total
Coming across with any form of violence	5,30%	12,00%	17%
When faced with the threat of losing their children	12,00%	22,60%	35%
In order to frighten the partner	5,30%	21,30%	27%
When faced with the danger of thrown into the street	9%	20,00%	29,30%
When you got a fatal injury	12,00%	25,30%	37%
All of the above mentioned cases	3%	6,60%	9,30%

As can be seen, the issue of appeal to the police, is a serious stereotypes. Thus, women from the regions state that they can apply to police only when faced with the danger

"losing their cchildre" and "having fatal injury". Inaction of women associated with the above mentioned problems makes us come to the conclusion that possibility of appeals to the police associated with the violence in the family and other place is very little. But the women from cities are not afraid of admitting that they can appeal to the police "in order to threaten the partner". There are some dangerous and hidden spots in this case. Thus, eager of women to threaten their husbands can establish the opinion that it comes from the jealousy. And this can lead establishment of the authority of one of them on the other one and changes of the roles in the application of violence's. Taking into account the mentioned issues, special preparation of police becomes necessary in order to have serious investigation of appeals of the parties during the violence and to make fair decisions. Generally, the women residing in cities are more active than the women residing at rural areas in the application to the police related to the problems such as safety of themselves and their children, as well as other problems[45].

There are problems associated with addressing to the police during the occurance of the problems. One of the questions answered by the respondents in the surveys carried out within the framework of investigation was the following.

The attitude of those who participated in the survey about the reasons preventing the appeal of women to the police during the domestic violence is defined as follws:

For which reasons would not you refer to the police in cases of violence in the family?			
	Woman		
	Region	city	Total
As men are usually represented in the police department, this step is not accepted for women	61,30%	78,60%	70%
As the dissemination of family secret causes public condemnation	46,60%	68,00%	57%
For no destruction of the family	64%	65,30%	64,60%
As the women are mostly considered as guilty	52,00%	70,00%	61%
For all reasons	4%	14,60%	9,30%

The substance of recultant appeal of woman to the police in this part of the survey is seen clearly. The women does not appeal to the police due to the violence because of the reasons such as "police workers are mostly men" "they try to protect their family (according to their own opinion)" and finally "are considered more guilty". As mentioned above, these responds are actually connected with non-ob-

[45] Let's break the stereotypes! From the material named "Myths about women police". by IB and Labor Rights Protection League «Clean World» assistance to world at the expense of the U.S. Agency for International Development has been implemented within the framework of Counterpart International's «Women's Participation Program».

jective approaches on the police among the general public. As mentioned in above table, there is a great need for fundamental changes in the police propaganda.

Surveys show that, victims of the domestic violence address to the police and other law enforcement agencies inexceptional cases:

The attitude of those who participated in the survey about the reasons of addressing to the police by women during the domestic violence is defined as follows:

Which cases can be justified for the women's while addressing to the police during the domestic violence in the family? (has been addressed to men)			
	Man		
	region	city	Total
When exposed to a deadly natural shocks	2,60%	4,00%	7%
When faced with the threat of losing their children	4,00%	5,30%	9%
When faced with the danger of thrown into the street	1%	2,60%	4,00%
All the above mentioned cases	0%	0,00%	0,00%

The attitude of those who participated in the survey about the reasons preventing the appeal of women to the police during the domestic violence is defined as follows:

For which reasons should not women apply to police during the domestic violence? (has been addressed men)			
	Man		
	Region	city	Total
Because application of woman to the police may prevent her from returning to home	77,30%	69,30%	73%
For not giving family secrets to the strangers	86,60%	81,30%	84%
Because women are mostly considered as guilty	83%	52,00%	67,30%
In order not to humiliate her husband in front of a strange man (police)	12,00%	53,30%	71%
All the above mentioned cases	3%	29,30%	14,60%

The majority of male respondents opposed the women to apply to the police if there has been violence in the family and mainly explain this as the reprehensible act and as the

spread of family secrets (84%) and think that women's appeal to the police will prevent them to come back to the family (73%). And this proves that existing stereotypes and traditions create a basis for the violence as the main factors. Investigation group consider that, until the actions are carried out about elimination of stereotypes and myths, unless the number of women among police does not increase, then the violence cases shall stay as latent and male dominance will dominate constantly.

Conducted research and surveys clearly show that, it is not enough only to create perfect legislative base in the fight against domestic violence. Both the state and civil society is increasing the activities in the field of the fight against stereotypes, in other areas, including awareness

NGO coalition have submitted its suggestions and recommendations to the relevant government agencies about effective ways of fighting in combating against domestic violence, as well as in the creation of specialized police mainly consisting of women.

3.2.2. Other reasons preventing the effective fight against domestic violence

The lack of accurate statistics

Currently, there are not conducted exact statistics on cases of domestic violence. In fact, to make such statistics is practically impossible. Only the circumstances which results in the criminal prosecution are recorded. And this does not allow the determination of the scale, number and character of domestic violence.

The followings are given in this regard in the report about "The results of the monitoring of the acts of domestic violence in the electronic media of Azerbaijan Republic" prepared by "Clean World" Aid to Women Social Union:

Names of newspapers and the sites that are referred during 2010: Lent az, Day az, Olaylar İA, Modern az, New Musavat, Azadlig, Khalg Jabhasi, Sharg, Adalat, Caspy, Zerkalo, Ayna, Hafta ichi, Bizim Asr, Markaz, Uch Nogta, Iki sahil.

Newspapers and the sites that provide regular information about the criminal cases were: Lent az, Day az, Olaylar İA, Modern az, New Musavat, Zerkalo, Ayna, Hafta ichi.

Indicators on the facts determined according to the results of the monitoring of 11 electronic newspapers and 4 sites are as follows.

Table 1. General information

By sex	Number of events	Casualty	Conspiracy for death
women	173	106	67
Men	80	39	41
Children	7	5	2
TOTAL	260	150	110

According to the results of monitoring of one year e-newspapers, violence in the family has resulted in death of 173 women, 80 men and 7 children.

But there is not any exact statistics on country.

3.2.3. Lack of unit state activity in the field of application of legislation on the struggle against the violence

The activities carried out by state authorities aimed at the prevention of violence in order to ensure the law "On the fight against domestic violence" and its application cannot be considered effective and coordinated actions despite the adoption of a number of legislative acts.

The only event applied in combating against domestic violence is the prosecution of criminal cases occurred in domestic ground. Excluding educational and informational campaigns held by State Committee for Family, Women and Children Affairs and some civil society organizations no effective preventive measures are implemented.

Awareness of the employees of Law-enforcement agencies about the domestic violence was carried out only once at 20th District Police Department by Azerbaijan Lawyers Confederation.

And one of the weakest aspects of the law is connected with the lack of effectiveness of its application mechanisms.

Some positive examples can be given on national educational measures.

The event was held on the results of the project "say "no" to the violence against women" within the framework of 16 days activity campaign on November 30, 2012. The event was organized jointly by State Committee for Family, Women and Children Affairs, United Nations Population Fund (UNFPA), United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), United Nations Development Fund (UNDP) and Women's Association for Rational Development[46].

State Committee for Family, Women and Children Affairs held training together with the European Union within the framework of TAIEX project with the participation of experts on the theme of "Elimination of expose of children to the violence in the family" on the date of November 28-29, 2012. Experts on that field from Great Britain, Italy and Poland and representatives of relevant agencies, ministries have participated in the training.[47].

The State Committee for Family, Women and Children Affairs held an event together with the U.S. Agency for International Development, Counterpart International organization on the theme of Female leadership in Badamdar Kempinski hotel on November 27, 2012. Among the issues discussed in the event there were the issues the fight against domestic violence.

Among the effective practices aimed at the prevention of violence against women there are projects held with the partnership of Counterpart International, an international program with the State Committee for Family, Women and Children Affairs within the framework of "Women's Participation Program" funded by the U.S. Agency for International Development. There was produced a social roller against domestic violence within the framework of the project of "The use of awareness, education and defense mechanisms in the elimination of discrimination against women" held by "Clean World" Social Union Aid to Women and Citizens' Labor Rights Protection League which are corporate organizations and was demonstrated for a long time in TV channels, especially in public television.

[46] Source: http://scfwca.gov.az/news/a-447.html
[47] Source: http://scfwca.gov.az/news/a-444.html

Seminars were organized in the boarding-schools; educational publications were prepared within the framework of the same project. There was organized a seminar on the theme of domestic violence and early marriages for female leaders in the eastern part of the country in Bilasuvar region together with the State Committee for Family, Women and Children Affairs.

"Clean World" Social Union Aid to Women has organized "Hotline" service within the framework of support program to the law on the prevention of domestic violence beginning from 2011 with the financial support of Baku Office of OSCE.

In 2011, the statistics of the calls incoming to the hotline was 970 and in 2012 the statistics of the incoming calls to the hotline was near 3000.

3.2.4. Situation of the legislation related to the punishment and sanctions for the prevention of violence

Adoption of the law "On struggle against Domestic violence", made it necessary to make some amendments and additions to legislative acts. In this regard, additions and amendments to the Criminal and Administrative Codes were planned.

Particularly, proceeding from the requirements of the law on the fight against domestic violence, the application of short-term and long-term protection orders made the determination of some a number of new liability types in the Code of Administrative Offences.

Although there is no stipulated direct punishment in the Criminal Code in connection with the domestic violence, there are Articles such as Intentional infliction of not serious bodily harm (Article 127), Intentional infliction of light bodily harm (Article 128), to make suffer (133) etc. stipulated in the Code and these are also applied relevantly in the domestic violence.

Besides, adoption of the law requires the consideration of relevant sanctions in the Code of Administrative Offences. There are a number of provisions in the Code of Administrative Offences for the prevention of the violence that is not considered a criminal offence.

38-1 Article of the Code of Administrative Offences is called beating, and the Article 38-2 is called "Violation of legislation on the prevention of domestic violence".

According to these articles, if the committed crime does not impose criminal liability, then various monetary penalties are applied.

But after the application of short-term and long-term protection warrant prescribed by law, no concrete articles were included in the Code on the persons violating the law about the violations of limitations for the beginning of 2013.

One other negative consequence of the lack of application of an effective fight against domestic violence is the collapse of families. The women who require divorce indicate the existence of various violence's committed against them in the majority of cases reviewed in the courts of the country.

Lawyers for Human Rights indicated in the report prepared within the framework of the project of the Committee on "the monitoring of women rights in the courts" that, the reasons of divorces are consisting of the followings.

"The main causes of breach of marriage were exposure of domestic violence by women, interventions by family relatives, betrayal, having harmful habits by the husband, physical problems (having no children), inaccuracies of the character of parties etc.

Violence inside the family **–**it was determined by monitoring that, cases of domestic violence in the majority of divorces is one of the main reasons. Observations showed that, in many cases, the woman after divorce have to endure long term violence's committed by their husbands for the sake of preserving their family in exchange for the risk of rejection by their close relatives.

It was determined that, domestic violence was more in young families living with their close relatives.

In more than half of the 153 monitored court proceedings (approximately 53%) domestic violence was noted as the main reasons for the breach of the marriages.

It was determined by the investigations that, among the factors that contributed to the occurrence of domestic violence there are cases such as intervention of close relatives to the families (mostly young families), unemployment of husband, having harmful habits by the husband (alcoholism or drug addiction) etc.

Outside interventions - most of the interventions are expected to be by the husband's mother and sister. In this case, it was determined by the investigation conducted in observed divorces that, there are no problems between the parties themselves and even there is no interest in their divorce. Observations have shown that, in most cases, power of influence of external interventions in family breakdown has mainly arisen from unemployment, financial dependence, and personal weakness of will. Thus, as new made families have difficulties in meeting the financial needs of the family themselves, they have to have financial support from their parents and this case make the latter be the owner of the word.

Having harmful habits by the husband –by taking alcohol and drugs, the husband comes home later and under the influence of these substances he does not behave normal with his wife and children. In addition to this, such husbands do not work, cannot meet the financial demands of the family and as the result of these disagreements arise between the parties.

The role of the husband's bad habits was approximately 12% as the result in observed divorce.

Childlessness (not having a baby) **–** suffer from the endlessness by one of the parties. This case is lead to divorce by external interferences. The role of the endlessness was approximately 4% as the result of the observed divorces.

Character discrepancy – this expression is the cliché usually used by the parties in cases when they are shamed of something, don't want to say the main reason and want to hide something. But sometimes the parties really have discrepancies in the characters. In the observed divorces the role of character discrepancy is approximately 24% as the main reason.

Betrayal - In the observed divorces the role of betrayal was approximately 3% as the main reason.

Unemployment - In the observed divorces the role of unemployment was approximately 4 % as the main reason.[48]

The cases of repeated violence during the period after the official divorce according to the decision of the court when the woman resides at the house of husband (uninvestigated field)

[48] **Lawyers Committee for Human Rights: Final report on the project of "**Monitoring of women's rights in court"**: source: http://www.legalforum.az/?cat=reports&id=402**

3.3. Trafficking

23. While welcoming the broad range of measures introduced by the State party to combat human trafficking, including the 2008 order requiring all law enforcement personnel to refer trafficking cases to the anti-trafficking unit, the Committee is concerned about the growth of this phenomenon and the fact that there are insufficient measures to address the main causes of trafficking, especially in the context of the conflict with the neighbouring country. Furthermore, the Committee remains concerned about the lack of shelters for the victims, as well as the stigma these women often face, which may hamper their reintegration into society.

24. **The Committee calls upon the State party to continue its efforts to ensure that legislation on trafficking is fully enforced and that the action plan and other measures to combat human trafficking are fully implemented and that their impact is regularly monitored and evaluated. The Committee urges the State party to systematically investigate, prosecute and punish traffickers. Furthermore, it recommends that the State party continue its efforts to ensure the rehabilitation and social integration of victims of trafficking, including through the establishment of additional shelters. In line with its previous recommendation, the Committee calls upon the State party to address the root causes of trafficking, thereby eliminating the vulnerability to exploitation by traffickers.**

Exploitation of prostitution

25. The Committee regrets the limited data on the scope of exploitation of prostitution of women, including with regard to efforts addressing the social and economic factors leading to prostitution and the measures to support women who wish to leave prostitution.

26. **The Committee urges the State party to conduct research on the exploitation of prostitution of women to serve as the basis for comprehensive and targeted intervention. It requests the State party to strengthen measures aimed at addressing the factors driving women and girls into prostitution, to put services in place for the rehabilitation and reintegration into society of women and girls involved in prostitution and to support women who wish to leave prostitution.**

3.3.1. Legislation the field of combating against human trafficking

According to the definition given in Article 1.0.1 of the Law of the Republic of Azerbaijan “On the struggle against Trafficking in Human Beings”, human trafficking was identified as the involvement, acquisition, deter, harboring, transportation, presentation and acceptance of people for the purpose of exploitation by using force or threatening to use force, by intimidation or other means of forcing, by abduction, fraud, deception, through abuse of influence and weakness.

The following discrepancies were found between these concepts as a result of analysis:

Although the definition of human trafficking in the law is recognized as the human trafficking offence committed with the purpose of the mentioned acts the

above said means and methods, as the purpose of committing those offences were given by the definition given on the Code, methods of its commitment were not reflected and thus it was resulted in lack of legal importance. However, there are three questions and three elements which are necessary for the assessment of criminal offence that, one of those methods is associated with the perpetration of human trafficking. Thus, human trafficking can take place by using at least one of the above mentioned crimes, for the purpose of exploitation and by implementing one or more of the above mentioned actions. Here it becomes clear that, trafficking in human beings consist of three questions which are necessary to find answers on the criminal case: how? (In which way?), why? (For which purpose?), what? (Which behavior?).

While the victim of human trafficking is the potential victim for his future exploitation, the methods of its involvement to the operation is carried out by determining the absolute form by human trafficker. Because nobody can be satisfied with the case of transmission to the "property" of the human trafficker and being exploited by limiting his/her rights. For this reason, involvement of the victim of human trafficking is carried out by human trafficker through using force or threatening, by intimidation, coercion or other means, by abduction, fraud, deception, by using force or threatening to use force, abuse of influence opportunities or weakness, for the above mentioned purposes. Analysis on the actions exposed human trafficking show up to date that, victims are exposed to exploitation as a result of the abuse of their confidence and are commonly subject to diction by the human traffickers.

In the definition given in the law, the exact scope of human trafficking is defined and as indicated in that definition, the actions such as the sale and purchase of the person or conclusion of agreements on the ownership were not reflected.

As an example of this we can show that mother give her daughter to another person without the purposes of exploitation instead of certain privileges, benefits, and so on. This action should be identified as human trafficking in the law according to the definition given for the human trafficking. But in fact, criminal offense of trafficking in persons is connected with the exploitation of the person by being against the freedom of that person. Besides, child's inability to participate in the decision-making process gives grounds for him to become a victim of human trafficking.

It is very difficult to state the occurrence of any act of human trafficking in the above-mentioned example. Because the commission of given offence violate a person's right to freedom under no circumstances and is not committed for the purpose of its exploitation. Although such cases are encountered in the practice, commission of that offence was in no way confirmed.

There are many features for proving that there is no need to add the actions of the sale and purchase of persons, and conclusion of other relevant agreements to the definition of human trafficking that, one of them is that, the mentioned actions are included despite of its commitment for the purpose of exploitation. In any case, it is clear that, any person participating in commitment of such a crime has the intention in any way. These intentions can be given as greed, revenge, or to obtain benefits and other privileges etc. Besides if this socially dangerous case is systemized with the closure of the transaction, in this case the

practice of concluding an agreement in connection with the private ownership is implemented.

Victims are entitled to get free legal aid. The victims shall get information about the organizations providing free legal advice and assistance from special police unit and non-governmental organizations.[49] Free medical assistance to the victims is organized by the Ministry of Health of the Republic of Azerbaijan. It should be noted that, any health treatment of victims is carried out according to their own consent except as provided by the law. During the medical assistance necessary medical needs of the patients should be paid, and each of them should be treated politely.[50] Needs for psychological assistance is provided to victims.[51]

Implementation of vocational rehabilitation aimed at the restoration of professional skills of victims of human trafficking, provision of their professional training, re-training and employment, provide assistance for them on the continuation of their education are the main directions of the social rehabilitation of the victims of human trafficking.[52]

In accordance with Article 13 of the Convention of the European Council "“On Action against Trafficking in Human Beings”, if there is a ground on saying that somebody is really the victim of human trafficking, then, each of the parties should give 30 days for his formation with their own internal rules, and to think about them. This period is enough for the person to come to himself and to have partnership with the competent authorities by getting out of the influence of the persons that have stolen him. During this period, forced expulsions of the country against him cannot be implemented. This condition is not related to the actions in the procedures of authorized state agencies, specially the actions carried out during the investigation of the violence of the law. During this period the Parties should take control over the stay of the related persons in their territories.

In the previous edition of the Law on Combating Trafficking in Human Beings, it was not stipulated to give time to the victims of human trafficking to think. National Assembly made additions and amendments to the Law of the Republic of Azerbaijan about making amendments to the Law of the Republic of Azerbaijan “On Combating Trafficking in Human Beings” on April 19, 2013 and in the current edition, provision is expected to be about the restoration and contemplation. For this 30-day period shall be determined by law.

Although there is given no time in Azerbaijan Republic for the victims of human trafficking for coming to themselves and clear thinking, it was reflected in the Convention and other international documents that, deportation of the victims of human trafficking should not be allowed during the period of their social rehabilitation and reintegration. However, a package of proposals related to the changes and amendments to the law in this respect has been submitted to the Parliament.

Thus, according to the law of the Republic of Azerbaijan “On fight against Trafficking in Human Beings”, if foreigner or a stateless person is considered a victim of human trafficking, then administrative deportation is not applied about him to leave the Republic of Azerbaijan within 1 year. [53]

[49] Rules of the National Referral Mechanism on the victims of human trafficking, item 3.1
[50] Rules of the National Referral Mechanism on the victims of human trafficking, item3.3
[51] Rules of the National Referral Mechanism on the victims of human trafficking, item 3.4
[52] Rules of the National Referral Mechanism on the victims of human trafficking, items 6.4-6.6
[53] Law of the Republic of Azerbaijan on Combating Trafficking in Human Beings, Article 20.1

3.3.2. New normative legal acts related to the fight against human trafficking

It is indicated in the annual report of the National Coordinator to the Parliament of the country on the fight against human trafficking for the year of 2012, there was adopted a law "On the social service" regulating legal, economic and organizational basis of state care for the persons living under the hard conditions and for the victim of forced labor.. By the Cabinet of Ministers – the procedures and conditions of the transplantation of human organs and tissues, the list of specialized medical institutions that these operations are held, procedures for taking, preparing and storing human organs and tissues for the transplantation "[54].

3.3.3. Action against Trafficking in Human Beings

Action against Trafficking in Human Beings mainly consists of crime prevention, criminal prosecution and awareness events. Specialized police agency created by the state implement a comprehensive anti-corruption measures against human trafficking in connection with the victims of human trafficking within the framework of the National Referral Mechanism. National Coordinator for Combating Trafficking in Human Beings submits annual report to the parliament-National Assembly "On combating against human trafficking in the Republic of Azerbaijan". It was stated in the report of National Coordinator for the year of 2012 that, "85 facts of human trafficking have been discovered in the operational and preventive measures carried out in 10 months of 2012, 2 organized groups and 6 criminal groups rendered harmless. 20 people of this type for offenses against the law were arrested that, 10 of them have been deprived of their liberty for a period of 5 to 10 years by the court.

19 out of 53 identified victims were brought to Turkey, 12 to Iran, 2 to the United Arab Emirates, 14 were brought to the Russian Federation, and 6 were involved in the operation across the country. The necessary assistance was provided to each of the 43

Victims that were placed in shelter"[55].

35 people among the victims got single benefit and 18 of them were given relevant benefits from the Assistance Fund. During the period of investigation and court proceedings all of the victims were provided with the defenders.

Within the framework of the prevention of human trafficking 115 crimes were detected which were against the public morality and 85 people were brought to justice. Each of 450 women involved in the inquiry on the basis of relevant indicators in connection with this violence of law, but it was not proved that they are the victims of human trafficking[56].

It should be mentioned that, the actions in the field of fight against the involvement to the forced labor, in the background of relatively effective action

[54] The report of National Coordinator for Combating Trafficking in Human Beings, deputy of the minister of internal affairs Vilayat Eyvazov on the fight against human trafficing in Azerbaijan Republic on 2012

[55] The report of National Coordinator for Combating Trafficking in Human Beings, deputy of the minister of internal affairs Vilayat Eyvazov on the fight against human trafficing in Azerbaijan Republic on 2012

[56] The report of National Coordinator for Combating Trafficking in Human Beings, deputy of the minister of internal affairs Vilayat Eyvazov on the fight against human trafficing in Azerbaijan Republic on 2012

towards the elimination of sexual exploitation which is one of the forms of human trafficking is not effective enough. The report of National Coordinator for 2012 indicates in accordance with the involvement to the forced labor that: "2 criminal cases were recorded in connection with the involvement of people to the forced labor. Monitorings were continued in various construction companies, industrial enterprises and stone quarries together with the Confederation of Entrepreneurs of Azerbaijan and non-governmental organizations. As the result of 5.022 inspections held in conjunction with the State Labor Inspectorate Service, the employees were paid 305.880 manat benefit and compensations on overdue wages, 27.722 for the damages, and 22.155 manat social allowances. Labor contract was provided for 10.845 employees working in the various construction sites. With the inspections conducted by the State Migration Service in 484 facilities, employment of foreigners and stateless persons more than two thousand has violated the law, appropriate measures have been taken against 235 individuals and legal entities violating the law"[57].

However, these violations were recorded as administrative violations. Prosecution of these cases have not been implemented. However, in many cases, foreign workers were deprived

Of their passports and relative restrictions were applied to them.

3.3.4. Assistance to the victims of trafiking

According to the decision No. 203 of the Cabinet of Ministers of Azerbaijan Republic dated 09.11.2005, there was organized a special enterprise – shelter for temporary residence of the victims of human trafficking. 3-storey building in Baku city was allocated for this purpose. 50 beds were placed here. The building is fully repaired and has been equipped with modern facilities that meet international standards. Kitchen and dining room, 22 bedrooms, sanitary and shower rooms on each floor, rooms for the workers of the shelter, warehouse, laundry, play room for the psychological help, reading room for the children, room for the psychological help, interview room, meeting room (with family and relatives), gym, halls for the rest equipped with TV-video apparatus in the shelter is in the use of the victims of human traffickers. The shelter has the opportunity to place more 50 persons at the same time.[58].

The following services are provided by the shelter to the victims of human trafficking:

Consultation with the specialist

One of the services submitted for the rehabilitation of the victims of human trafficking in the shelter is the consultation of specialist. Consultations nay be personal or in the form of group.

The purpose of the group consultations is creation of a safe and enabling environment in order the victims of human trafficking could express their opinion clear-

[57] The report of National Coordinator for Combating Trafficking in Human Beings, deputy of the minister of internal affairs Vilayat Eyvazov on the fight against human trafficing in Azerbaijan Republic on 2012

[58] «Clean World» Public Union Aid to Women. The analysis of the legal and practical structure of national measures in the field of rehabilitation and reintegration of the victims of human traficing. Baku city 2010

ly. During these consultations, the victims of human trafficking get acquainted with the history of other victims. The participation of the victims in these consultations is carried out only on the basis of their own consent. The themes of the consultation are family relations, self-respect, depression, anxiety, reduction of stress, nutrition, hygiene, and so on.

Medical assistance

Physical and mental well-being of the victim of human trafficking is the main factor for his recovery. In the shelter, a medical assistance is provided to the victims of human trafficking on their own consent. Medical assistance may be either ambulatory or by the notification. In any case, confidentiality agreement is concluded with the doctor showing medical assistance. Medical Services are offered to the victims of human trafficking since their first day in the shelter. The victim is informed about the medical service, medical examination and treatment, and about the implementation of treatment. All of the information is submitted to him in the language which is understood by human trafficking.

During the period of shelter, the victims of human trafficking have the initial medical examination. They give analysis (general analysis of blood and urine, HIV virus, analysis of hepatitis B and C etc.) and undergo diagnostic procedures (Ultrasound examination in the abdominal area USM etc.); they shall be examined by a gynecologist doctor. If there is found any disease in human trafficking victims, then they are appointed treatment courses. For examination and treatment of various diseases with victims of human trafficking, the shelter gives instructions to the specialized medical institutions. Services in the shelter are carried out according to the consent of the victims of human trafficking.

Psychological aid

For the rehabilitation of victims of human trafficking, they are provided with the consultations and psychological assistance in the shelter. Psychological assistance is implemented by means of psycho-preventive, psycho-diagnostic, psycho-correction measures and psychological counseling. Information is obtained through psychological assistance about the situation of the victim, victim's traumas, injuries, and their degree. Later, the results of psychological counseling is used in the preparation of victim's personal and social plan. In the personal social plan, there is noted the needs of each victim for their personal rehabilitation.

Psychiatric and other assistances.

When needed, and if the victims are volunteers, they are sent to the reception of psychiatrists, neurologist, neurologist and other specialists. Here, the need for this kind of treatment by the victims of human trafficking is determined. These types of services are implemented only far away from the shelters, in the specialized institutions, on the basis of consent of the victims and on the basis of confidential agreement.

Legal assistance.

- Legal assistance is provided in form of legal consultation, by a lawyer (attorney), or by a public defender for the explanation of the rights of victims of human trafficking and for the proposal of a package of legal services. Legal assistance is conducted on the basis of volunteer consent of the victims and obtained information is used in her personal and social plan for the rehabilitation and reintegration of the victim. During the consultation, a need for initial and later legal assistance is learned. The needs of the victims of human trafficking can be as follows;

- Recovery of lost or damaged documents of the victims;
- Preparation of applications and documents for the acquisition of targeted social assistance to victims of human trafficking;
- Representation and agency in investigation, prosecution and courts in criminal proceedings conducted with the participation of victims of human trafficking.
- Preparation of civil lawsuit by the lawyer or public defendant in connection with the payment of financial and material damages during the criminal case committed against the victims of human trafficking and its defense in the court by the same lawyer or public defendant.

Other measures.

During their stay in the shelter, the victims of human trafficking are offered various events for their rehabilitation and reintegration. For example, victims' participation in seminars, sending them vocational courses, having physical education and sports classes in the shelter, cookery courses in shelters, support for victims of human trafficking who are talented and have manual skills, school programs for children who are victims of human trafficking, organization of children's games, education programs, elimination of illiteracy, personal training etc. educational rehabilitation measures are applied.

During the period held in shelter, each of the victims of human trafficking shall be paid benefits during the reintegration period in the amount determined by the law.

Rehabilitation and reintegration of victims of human trafficking is continued in the center of assistance to the victims of human trafficking operating within Ministry of Labor and Social Protection of Population of Azerbaijan Republic[59].

3.3.5. Informing and awareness-raising activities aimed at the prevention of trafficking in human beings

"Hotline" system is being operating in specialized police body, Office to Combating Human Trafficking since 2007. Main appointment of "hotline" system which operates within 24 hours consists of fight against the human trafficking and to provide information services to the persons suffering from this type of crime.

"Hotline" service functions

To prevent human trafficking and related threats, assist persons suffered from human trafficking, to employ in foreign countries, to get education, to have rest, to give the necessary advice to those who seek to marry foreigners, to provide psychological support to citizens on time and by telephone regardless of their place of residence and social status, ensure a reliable dialogue with any person who applied for help and advice, direct the subscribers on the determination for specialized responding of appeals and their solutions.

International Organization for Migration, American Lawyers Association, U.S. Embassy and the OSCE Office in Baku takes the informing and aware-

[59] Clean World" Public Union Aid to Women.Analysis of practical structure and legislation in the field of Rehabilitation and reintegration of victims of trafficking in human beings. Baku city 2010 .

ness-raising actions the field of combating against human trafficking. Judges, prosecutors, body of specialized police officers, educational workers, immigration service officers, and specialized NGO representatives are invited to attend educational events.

When The Council of State Support to NGOs under the President of the Republic of Azerbaijan declares annual grant competition, events on the fight against the human trafficking comes among the priorities.

State Committee for Family, Women and Children Affairs cooperates with the international organizations and civil society bodies in the events on the fight against human trafficking.

Such measures are regularly organized with the organization of the committee.

In his report for 2012, National Coordinator for Combating Trafficking in Human Beings states on the awareness and informing measures that:

There were held training courses for representatives of 15 tourism companies of non-governmental organizations, the Ministry of Labor and Social Protection of Population, Migration and the State Border Service located in Baku in order to improve the professionalism in the field of identification of victims of trafficking in human beings and forced labor. A special police department officers have participated in the seminars organized by OSCE Office in Baku, the International Organization for Migration, the American Bar Association, and the Red Crescent Society and in TV discussions dedicated to the different themes in a number of TV channels of the country.

Social advertisements dealing with consequences of human trafficking were broadcasted through regional TV channels by being sent to the administrations of all the cities and regions of the country.

In March of current year – there were held seminars in 28 police departments of the Republic on the theme of the investigation of human trafficking crime with the participation of Members of Parliament, U.S. Justice Department legal advisers, the representatives of American Lawyers Association and the experts of Azerbaijan Lawyers Confederation[60].

3.3.6. Measures aimed at the prevention of prostitution

Measures aimed at the prevention of prostitution cannot be considered effective. Articles such as Coercion into prostitution (Article 243), Coercion into prostitution or immoral acts the persons under age (Article 171) are designed in the Criminal Code. At the same time, as it was mentioned, if coercion to prostitution causes of human trafficking, this shall be considered as heavy and especially heavy criminal case stipulated in Article 144 of the Criminal Code.

Fines are expected to be for the prostitution in the Code of Administrative Offences.

In practice, there are cases where the application of the relevant provisions of both the Criminal Code and the Code of Administrative Offences are carried out.

---

[60] Report of Deputy Interior Minister, National Coordinator for Combating Trafficking in Human Beings Vilayat Eyvazov for 2012 on the fight against Human trafficking in Azerbaijan Republic

However, practical activities aimed at the prevention of prostitution are weak. There are no serious studies about the study of the causes, the effects of socio-economic conditions. Persons involved in prostitution are the potential victims of human trafficking and in most cases the human traffickers choose these people as victims.

At the same time, when the persons involved in prostitution become victims of human trafficking, sometimes prosecution authorities do not recognize them as the victims of human trafficking. Concrete examples are referred to in the investigations of "Clean World" Social Union Aid to Women in this direction. For example:

"A.C is brought to Baku from Gusar city when she is 13 and is forced to be in the relationship with a foreigner within the country. Her aunt is continuing to sell her to another person. Later A.C is being used by M.R. who is older than her. He makes A.C to steal things beginning from the early ages. A.C, is arrested for theft of customer complaints when she is 17. Later, she is released with the help of NGO which is combating against human trafficking. But M.R, who is now married, takes A.C from her temporary address by using force in front of the neighbors. By threatening, he marries with A.C. And the body investigating the fact, relying on the fact that A.C. was involved in the prostitution decided that the fact does not constitute a crime and adopted a decision to terminate the criminal case".

In this case, those who are engaged in human trafficking relatively receive light punishment. Thus, not the Article 144-1 but the Article 171.1 of the Criminal Code should be applied to these persons.

3.4. RECOMMENDATIONS

3.4.1. On the clearance of family relations and early marriages

1.There is stipulated punishment in the Criminal Code for the persons forcing women to have early marriage (Article176-1). The punishment consists of fine beginning from two thousand manats up to three thousand manats or imprisonment for a term up to two years. If the same acts are committed on a person under the age of marriage, then the fine shall be from three thousand manats up to four thousand manats or imprisonment for the term up to four years.

Taking into account traditions established in Azerbaijan, these punishments are light and are not adequate with the committed crimes. In this regard, criminal prosecution should be strengthened.

2. According to the Family Code (Article 1.5.) "Having a religious marriage (religious marriage) has no legal significance". Religious marriage can be carried out only after the conclusion of formal marriage. But in practice, religious figures continue to make religious marriages by violating the requirements of the legislation. Most of them are the religious marriages for persons not having enough age for the official marriage. Legislation provides neither administrative, nor criminal liability for this.

Both administrative and criminal responsibility should be envisaged for those who have religious marriage without the official marriage. There should be more severe punishment for those who marry to the persons under age.

3.4.2. About the elimination of violence against the women

Creation of special shelters is especially actual among the measures aimed at the prevention of domestic violence. Shelters should be organized not only in Baku but also in the regions. The shelters created by the fund the state budget, should be given to the administration of non-governmental organizations and other non-governmental legal entities according to the Law "On Social Services".

Special educational program should be prepared for the prevention of domestic violence for the preparation of social workers, social servants, sociologists, psychologists and trained professional staff should be prepared within this program;

The creation of specialized police departments is appropriate for the prevention of domestic violence which is not a criminal offense;

Taking into account the lack of experience in the application of Long-term and short-term protective order, there should be implemented activities aimed at the improvement of skills and abilities of non-organizational activities, study of leading practice in this field;

Responsibility provisions which should be included in the Code of Administrative Offences for failure to comply with the long-term and short term protection order. Courts have an important role in the prevention of domestic violence. However, there is no practice of the courts in relation to domestic violence. Courts carry out proceedings only associated acts of violence of a criminal nature on the basis of studies of investigating authorities. There should be implemented actions towards the prevention of domestic violence, and in the direction of teaching judicial practice of other countries to the judges of the court of Azerbaijan.

The role of Human Rights Commissioner (Ombudsman) is increasing in the prevention of domestic violence;

3.4.3. On the increase effectiveness of the fight against human trafficking

To establish additional shelters and centers by the state in the regions of Azerbaijan Republic for increasing the efficiency of social rehabilitation and reintegration of victims of trafficking in human beings is appropriate. At the same time, support should be increased by The Ministry of Labor and Social Protection of Population for the role of The Council of State Support to Non-Governmental Organizations under the President of the Republic of Azerbaijan,

All forms of human trafficking informational and educational measures aimed at preventing human trafficking should be further strengthened.

Qeydlər üçün

For notes